

תלמוד בבלי <עוז והדר> - טו יבמות תלמוד בבלי עמוד מס 37הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מנהל חינוך (מנהל ק"צ)

לראש המנהל
אביב גל

ו) ראוי מוסקס אי כגן נח שייך ג"כ אין איסור חל על איסור, ונסקא מינה לפי מה שכתב הר"מ בפ"י ממלכס ה"ל דכשגנן גמור אף קן נח פטור ורק כלימך מוסר חייב א"כ דין אס קן נח טלל מלכסמא אכיו, ולמך זה נשא אכיו אופה וכן נח עליה כשגנן אס והידד כלשח אכ ועל אשח אכ גס קן נח מלכס, עיין ר"מ פ"ט ממלכס ה"ל אס חייב מלכס על אשח אכ אס אין איסור חל על איסור כמו כשגנן א"כ חל איסור אשח אכ, וכגון דלית ליה אכיס מן האכ דליהי איסור מוסקס דשאר קרוכס לגבי קן נח שרף, או דנגן נח לא שייך דין זה ואיסור חל על איסור גבי קן נח, א"כ חייב משוס אשח אכ ונראה דאין חילוק מה למין ישראל, דמיו גבי ישראל לא ילפינן זה מקרא רק ככדא כמה פעמים בש"ס (שטעטל כ"א פ"ב) דמיו דמושכע ועומד הוא אין חל עליו עוד איסור, א"כ גבי קן נח נמי אין איסור חל על איסור אס לא כולל ומוסקס, כמו כשגנן א"כ נח על חליה שפסח ותליה נח חורין והוליד ממנה קן, הולד ג"כ מליו עבד ותליו קן חורין ופיין שרע אכן העור פ"י ח' פ"ה, וא"כ מלך עבדות נח על אמו מלי שפסח פטור, ומלך קן חורין מלי המירות שלח הוא אמו, ואס נח עליה ג"כ כי רק החלי הוא חייב, וכבר עוררתי על זה כמה פעמים (מליו קפ"ט אות ה' ועוד).

(ה) אכל חילוק ישר וכו', נראה לפי עניות דעמי בערות

אלף דור אם יהיה באפשר לראותן, כולן אסורות מדברי סופרים. וכן אסור לגדר האם, אם אביו שהיא זקנתו מצד אב, וכן אם זקנתו עד מעלה מעלה לעולם, וכן אסור לגדר זה של אם, אם אבי אביו בלבד, ואם אבי אמו בלבד. ויש שפירשו' שגם אלו אסורות למעלה לעולם.

ואם תשאל למה יתפשט האיסור עד למעלה בראשונות כדעת הראשון, יותר מבשתי אלו האחרונות, הטעם לפי שהראשונות תקרבנה אל איסור האם שהוא עיקר האיסור, שהרי יש בהן זקנה אסורה, דהיינו אם האם ואם האב, ועל כן ראוי לגזור בהן אפילו עד למעלה, אבל בשתי אלו האחרונות אין בהן זקנה אסורה, וכיון שאין הענין מתקרב לאמות שהוא עיקר האיסור, ראוי זכרונם לברכה כי די לנו שנגזור בשתי אלו לבד. ודברי פי חכמים חן". ואלו שאסורות מדברבנן נקראות (ג) שניות, כלומר שהן שניות לאותן עריות שאסרה התורה.

ונוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן. ועובר על זה ושכב עם אמו במזיד חייב כרת, ובעדים נסקל. בשוגג, חייב להביא חטאת קבועה בזמן הבית. ואם שכב עם אחת מן השניות, לוקה מכת מרדות. (ד) וזאת מן העריות שנצטוו עליה כל בני העולם בכלל, (ה) אבל חילוק יש בין ישראל לשאר

מנה שלש אי על אשח פטור מ"מ נהרג, ולגבי קן נח אין נפקא מינה לפחות מן חשע ופחות משלש פשרה ופחותה מנה שלש, שכל הדברים הללו הם כולל השעורין ואינם ענין לקן נח.

ובזה נוסח לי מאוד דברי הר"מ שכתב שם פ"ט ה"ו דקן נח נהרג על הוכר אפילו קטן, וכחך הכסף משנה נראה מדבריו דאפילו על פחות מן חשע וחלוק הוא מישראל כה, והינם גל"ע מאין ילא לו להר"מ דין זה. ולדברי הדבר פשוט כלל השעורין הללו אינם לקן נח. אך מכל מקום ג"ע אחרי לא כתב הר"מ דין זה גבי עריות לפי זה דאפילו נפחות מן חשע וכפחותה מנה שלש [והענין], מ"מ נראה לענ"ד דהדין אמת".

וכן לכל הקנינים לקן נח אס הוא נח דעם, אף שלא הביא שמי עריות ולא הגיע לכלל שלש פשרה מקחו מקח וממכרו ממכר, וכבר עוררתי גליון הר"מ שלי בפ"י ממלכס ה"ב (והדפס בסוף הר"מ). מ"מ דע דאשח פטור לא משכח לה כפחותה מנה שלש שנים, דהא אין לה דעת כלל להקנות עמה, ויודעי שאין להביא רשות נה, דדוקא כשגנן גילמה מורה דלפיה יש לו רשות נה אכל לא לגבי נח, והיא עמה כשנים כאלו יודעי אין לה דעת, כל זה נראה לי ברור.

אך פנייה אחת נזכר פ"א ע"כ ופ"ב פ"א ע"כ דמורה הש"ס מופלג פמון לאש דגוי, ונזכר רש"י על זה. ולפי מה שכתבתי אי יש זו דעת אס קן ממלא

ג"ר שם
ב"מ א' 21

ג"ר שם
ב"מ א' 21

אשח אמו
פסוק

פסוק
ל"א ש"ס

אמו חייב
שפסח

ג"ר שם
ב"מ א' 21

הנשרפין פרק תשיעי סנהדרין

פג: ליקוטי רש"י

סבורת הש"ס
עם הוספות

(א) ויפסקין לו יפסקין.
(ב) ויפסקין לו יפסקין.
(ג) ויפסקין לו יפסקין.
(ד) ויפסקין לו יפסקין.
(ה) ויפסקין לו יפסקין.
(ו) ויפסקין לו יפסקין.
(ז) ויפסקין לו יפסקין.
(ח) ויפסקין לו יפסקין.
(ט) ויפסקין לו יפסקין.
(י) ויפסקין לו יפסקין.
(יא) ויפסקין לו יפסקין.
(יב) ויפסקין לו יפסקין.
(יג) ויפסקין לו יפסקין.
(יד) ויפסקין לו יפסקין.
(טו) ויפסקין לו יפסקין.
(טז) ויפסקין לו יפסקין.
(יז) ויפסקין לו יפסקין.
(יח) ויפסקין לו יפסקין.
(יט) ויפסקין לו יפסקין.
(כ) ויפסקין לו יפסקין.

פרט לו שמוחללת ועומדת. מימה דכס' השוחט והמעלה (ומס' ד' ק). פלוגי במתמחין ד' יוסי הגלילי ורבנן בטמא שאכל קדש טמא דר' יוסי הגלילי פטור שלא אכל אלא דבר טמא אמרו לו אף טמא שאכל אס הטהור כיון שגנע בו טימאחו והשתא חוקש לזה תרומה אלא על כרחיך כשחטב לו חטבו הכא נמי יומא הכי וי"ל דרבנן הוו ידעי דר' יוסי הגלילי לא איירי נחתב לו חטבו (וס"ד") דמשכחת לה בתרומה שלא הכשרה או ילשה נמי פירות אי נמי כגון שנטמא הגוף ואס"כ נעמלח התרומה כדלמך חסם בגמרא" ונפקר גיד הנשה (הלן ד' ק). וספ' גבי קדש וקרא דפטור ממחוללת כשנטמאה תחלה וילפינן מינה בעלמא דאין איסור חל על איסור ומאן דאית ליה איסור חל על איסור יאמר דשאי חסם דגלי קרא וכן משמע נפקר כל הנשר (ספ' ד' ק):

(יט:) וטבול יום ששימש מנזן. מימה מוסק קן מדמחי גבי טטל יום וכל השמש וטהר מכלל שהא טמא כדנפקא קן מחוסר כפורס כסמך מדמחי וטהרה מכלל שהיא טמאה ויחיד ד"ר חיים דגבי טטל יום איכא למידרש וטהר טהר יומא כדדרשין ברכות (ד' ב) אכל וטהרה

פרט לו שמוחללת ועומדת: וזר שאכל את התרומה: אמר רב זר שאכל את התרומה לוקה אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב ליבא מר במיתה דכתיב (א) וכל זר לא יאכל קדש: אני ה' מקדשם הפסוק הענין מיתיבי ואלו הן שבמיתה זר האוכל את התרומה מתניתא אדרב קא רמיז (ב) רב והזר הקרב יומת: וטבא ששימש כדבעא מוניה רב חייא בר אבין מרב יוסף מגין לטבא ששימש שהוא במיתה

פרט לו שמוחללת ועומדת. מימה דכס' השוחט והמעלה (ומס' ד' ק). פלוגי במתמחין ד' יוסי הגלילי ורבנן בטמא שאכל קדש טמא דר' יוסי הגלילי פטור שלא אכל אלא דבר טמא אמרו לו אף טמא שאכל אס הטהור כיון שגנע בו טימאחו והשתא חוקש לזה תרומה אלא על כרחיך כשחטב לו חטבו הכא נמי יומא הכי וי"ל דרבנן הוו ידעי דר' יוסי הגלילי לא איירי נחתב לו חטבו (וס"ד") דמשכחת לה בתרומה שלא הכשרה או ילשה נמי פירות אי נמי כגון שנטמא הגוף ואס"כ נעמלח התרומה כדלמך חסם בגמרא" ונפקר גיד הנשה (הלן ד' ק). וספ' גבי קדש וקרא דפטור ממחוללת כשנטמאה תחלה וילפינן מינה בעלמא דאין איסור חל על איסור ומאן דאית ליה איסור חל על איסור יאמר דשאי חסם דגלי קרא וכן משמע נפקר כל הנשר (ספ' ד' ק):

(יט:) וטבול יום ששימש מנזן. מימה מוסק קן מדמחי גבי טטל יום וכל השמש וטהר מכלל שהא טמא כדנפקא קן מחוסר כפורס כסמך מדמחי וטהרה מכלל שהיא טמאה ויחיד ד"ר חיים דגבי טטל יום איכא למידרש וטהר טהר יומא כדדרשין ברכות (ד' ב) אכל וטהרה

פרט לו שמוחללת ועומדת. מימה דכס' השוחט והמעלה (ומס' ד' ק). פלוגי במתמחין ד' יוסי הגלילי ורבנן בטמא שאכל קדש טמא דר' יוסי הגלילי פטור שלא אכל אלא דבר טמא אמרו לו אף טמא שאכל אס הטהור כיון שגנע בו טימאחו והשתא חוקש לזה תרומה אלא על כרחיך כשחטב לו חטבו הכא נמי יומא הכי וי"ל דרבנן הוו ידעי דר' יוסי הגלילי לא איירי נחתב לו חטבו (וס"ד") דמשכחת לה בתרומה שלא הכשרה או ילשה נמי פירות אי נמי כגון שנטמא הגוף ואס"כ נעמלח התרומה כדלמך חסם בגמרא" ונפקר גיד הנשה (הלן ד' ק). וספ' גבי קדש וקרא דפטור ממחוללת כשנטמאה תחלה וילפינן מינה בעלמא דאין איסור חל על איסור ומאן דאית ליה איסור חל על איסור יאמר דשאי חסם דגלי קרא וכן משמע נפקר כל הנשר (ספ' ד' ק):

(יט:) וטבול יום ששימש מנזן. מימה מוסק קן מדמחי גבי טטל יום וכל השמש וטהר מכלל שהא טמא כדנפקא קן מחוסר כפורס כסמך מדמחי וטהרה מכלל שהיא טמאה ויחיד ד"ר חיים דגבי טטל יום איכא למידרש וטהר טהר יומא כדדרשין ברכות (ד' ב) אכל וטהרה

תורה אור הש"ס
א"ר לא יאכל
קדש חייב בן הקדש

[illegible]

(א) והא: (ב) חיות עליו
 ליתא (ג) דלח:
 והא נמי: (ד) מדקתמר:
 מפרשין:
 (ה) חילול: (ו) כחוחות: (ז) מביק:
 (ח) ואל: (ט) שגגת:
 (י) אלתרין חרשני משום:
 (יא) דמירי:
 (יב) כבשמחן (יג) כן מוח
 (יד) כ' כשמחן (טו) כי
 חיותא או ליתא כצ"י:
 (טז) כל ימי חילול:
 נביי: (יז) לפיכך כיון
 שכבדי שער כולמר כיון
 שהביע כ"י (יח) חנבר
 ד"ד ויהי' מנהל כל י'
 ולי ומביא כ"י ודל':

(ח) גב' דמחא ר"ש אומר
כל שהוא. י"ב פ"ל סוף
ק"ף ל"ו ודף י"ח: (ב) שם
היה ה"ר עזרם מה מין:
(ה) ר"ד ר"ח י"א ה"ר
בשמשון בן מנחם כנעל
י"ט אחר כשמשון בן
מנחם כל' ויחנה וי' א'
(ז) מחקק ג' פעמים [א]:
(ז) ד"ה ה"ר עזרם
י"ט כל' ל' ו' א' ומחא
ה"ה: א' (א) ה"ר: ד"ה
לחלוסי (א) מחא
דאני מיב:

תוד"ה מאי היא וכו'
לכ"נ לד"ת. ע"י קוטה
דף לז ע"א תוד"ה ק"ש:

רנשבורג

[א] חַטָּא דְּהוּי נִשְׁכַּע
 לְכַלּוֹל אֶת הַמִּזְבֵּחַ. נִיב עִי
 עַל כּוֹנֵן רַשִּׁי בֵּית אֲדוּרָה
 מִיִּשְׁוֹר נִשְׁכַּע שׁו"ם אֲלִישֵׁן
 עִי קִי נִשְׁכַּע מִמֶּנּוּ
 הַשִּׁנָּה חוּחַ יוֹדֵי סִי
[א] חַטָּא: **[ב]** דְּהוּי דְּקִדּוּשׁ
 הַיּוֹם לְאֲדוּרִיתָא עַל הָיִן
 לְכַלּוֹל לְאֲדוּרִיתָא. נִיב עִי
 דְּלִשְׁוֹן דָּף קִמַּע ע"א:
[ג] דְּהוּי אֲמַר כְּבַעַל לְיִלְלָה
 לְחֹמֶר. נִיב עִי חוּסְפֹס
 יוֹט וְאֲדוּרָה מִיִּשְׁוֹר: **[ד]**

[ח] נבדירות מסיק הסי
 כמאן אלה הר דתיא
 אכל דבילי כל כמאן
 כל יהודה וגם כבכורות
 דר' הכיא חן דר'
 יהודה אמר רעיש
 ברשי רעיש וכחוספתא
 כבכורות פ"א תנא ר'
 יהודה אמר על חין
 בביתיה ועל המשכרין
 אכל אביתיה סיפקן אס
 כבילי קעילית או ששה
 חלב דכס הר הז
 זקא ארכעס (גליות)
 "נורות" מיתר כאן
 מקומו הוא הלן
 וחילל עילוי נורות
 (תפארת ציון): [ג] ציל
 נזיר (באח"ט): [ד] ציל
 נזיר (באח"ט): [ה] ציל
 נזיר (באח"ט): [ו] ציל

הוא שייך לעיל ג ע"ב (גל)
שמעון לית ליה בעלמא
דנזירות חלה על איסור
איסור שאינו זכוח דכ
שעקר דלתות נזה וכו'
מובחרין עמו ובאחד
דלילה ואם אמר כן
מסתבר לומר שהיה מ
הסדר אסמכתא בעלמא

עַד יִשְׂרָאֵל טְבוּלָה, או יִאֲמַר סְתָמָה דְּמִשְׁמַע כָּל מִיּוֹלֵי דְּנִירוּתָא קִיבֵּל עֲלֵיהּ וְהִסָּבֵב לִפְרָשׁ חֲרָץ וְזֶה לִפְרָשׁ כּוּלָּם גַּם מִגִּלְתָּה וְטוּמָאָה:

מִבְּרָ אֲשֶׁר יִשְׁעָה מִגִּפְןִּי חַיִּים, אֲלֵמָּה דְּמוֹכּוּלָּה דְּרִיךְ לְהוֹרֵי וְאִ"ת

וְהַמִּלִּיכִי הָיָה לִי כִּיּוֹן דְּהִלּוּ לִן בִּיּוֹן ה"ה שְׁאֵרִין
וְקִבֵּל גַּם תְּהִלָּתוֹ וְעוֹמָתָהּ וְנִפְקָא לִי
וְהַמִּלִּיכִי הָיָה לִי כִּיּוֹן דְּהִלּוּ לִן בִּיּוֹן ה"ה שְׁאֵרִין
וְקִבֵּל גַּם תְּהִלָּתוֹ וְעוֹמָתָהּ וְנִפְקָא לִי
וְהַמִּלִּיכִי הָיָה לִי כִּיּוֹן דְּהִלּוּ לִן בִּיּוֹן ה"ה שְׁאֵרִין
וְקִבֵּל גַּם תְּהִלָּתוֹ וְעוֹמָתָהּ וְנִפְקָא לִי

ממין ושכר יור: **בוא** היה קדושה ואברהם מושבע ויגדל ויהי היום דקדוש היום דלדורייחא יאך חתול עליו מירוח וקשה דלדורייחא להכי אלטריך קדוש מיותר למד דחיל נלה מירוח ועוד קשה מלי משני נדר צנור דלחמא מירוח וחיל צנעובת מ"מ חקיי לו הרי מושבע עומד מהר סיי לומר דלדורייחא מושבע עומד גדול מה שצנעובת לשמות ועוד קשה דקדוש היום לא דלדורייחא ועוד דעדי מין דכחיי זכור ודעסני¹⁰ וזכרה על הין אסמכתה דלדורייחא¹¹ "בוא" דגרסנין בתמייה וכי מושבע עומד מהר סיי לומר י"ל קרא מירוח אלסור יין מירוח וכי מושבע עומד מהר סיי לומר דלדורייחא על יין לא דלדורייחא¹² דזכרה על הין אסמכתה והשפת משני כגון שצנעובת לשמות וקמ"ל דכר ימירוח דחיל עליה אפי' שצנעובת לשמות¹³.

[illegible][illegible]

לדאָקטרינע נאָך אַז ער האָט
דערמאָנט מיליאָן דאַס וואָס אַהאַרענאָ:
וועגן אַז ער האָט אַ פּאַפּיר פֿון אַהאַרענאָ:
דינאָס אַהאַרענאָ וועלכע וועלכע אַהאַרענאָ
אַז ער האָט אַ פּאַפּיר פֿון אַהאַרענאָ:

מני
מקראות: [א] יש להוסיף פרט 'וְיָשׁוּעַ שְׂמוֹתָאֵל' שו' כבד, [ב] ימין דריש דמיונות חלם חלם לעלם מלכותא ואם תרגמה היום חלם קודם יו' ויום עליה: מתני' דריש נשמון כגון מ' ום דרבינא אנשים נקראים כך עד שיאמרו מ' חלל אי בריר להוהרר משמון כיון דלמ' לא דלשון מוקף משמע הכי ועוד אמשלו' במספרים לא. הילכות נזיר עולם נזיר אבי' כסע ועוד עזר אינו בכל השם (הורשאות):

ער **מבר**
שייך מברוך. או
קיבל עליה ואם
תגלחת וקוממה:
אשר יעשה מברך

מחר סיני אלא כי
ששאלתה חזרו ואמר
תהיה לאסור על
שבעה ימים מאי ושכר
היין מעמא דכתב
מקדש דתביס^א ו
ובגד אתך מזה גבי
אבל שאר משקין לא
אליהם אבל שאר
ולאפוקי מדר יהודה
אבל בלוקה קעילת
וכנסו בלוקה חייב
להיה איסור חל על
הוא האוכל נבילה ביום
נמי דתביס^ב ככל
אמאי לך רבנן דה
שטורפריס וקעילת
דתני ריש אומר
אמורו כותא אלא לענין
כשמשתין כבן מנח
קשרתות עוה כמי
וי רהו ניר שמשתין
כל הליל צריכי דאי
הוה אמינא שמשתין
ואי תנא כבן מנח
קרי הכי קמ"ל כבעל
עניי: וכל שמשתין
שלש ליל שמשתין
א קרבן מומאה ניר
נינו מיקל ואם ננמא
גמ' ניר עולם נמא
תיחסר והכי קתני
הרי הו ניר^א
שמשתין ניר עולם
בתער ומכא שיש
א קרבן מומאה ניר
אינו מיקל בתער
ואינו

[illegible]

(מ: ט) צ"ל יוד דוקא משום (פ"י)
ט"ן ושבר יוד קטלם אף אם
ים וחייל אחסוד נכלה אם נתן
אחיה אומר ולא חייב אימר ים
אמר בשטנמן קן טנה לא אט
ראה דאם אמר אחד משלשה
שטננה טקטט שטנר אמר כן
ורי נכלה בשטנר ודוקא בתנאי
אם הורחבו (תשכ"ט) ונאמר

והרי מושבע ועומד (ג) עליו מזהר ביני הוא. דלמכ"ז זכור את יוס
ששבת לקדשו וזכרהו על היין^ה אין לי אלא בזמנא דמזבחא דמזבחא דמזבחא
(פסחים דף ק"ו) וק"ל דנשבע לבטל את המזבח פטור דלא
וחיילא שבעה ומזבחא מזהר וא"ת הא חנן (מדרש דף ע"ט. ששעים דף קה.).

[illegible][illegible][illegible]

עין משפט
ט' מזוזה
א' א' מ"ו
נורות הנכס יא קמנ
לפון נד:
ב' מ"י פ"ה מהל'
נורות הנכס יא קמנ
נכס:
ג' מ"י פ"ח מהלכות
ביתא מקדש ה' ב"ש
כ"ח קמנ לפון:
ד' מ"י פ"ה מהל'
נורות הנכס יא:
ה' מ"י פ"ג מהל'
נורות הנכס יא קמנ
לפון רמנ:
ו' מ"י פ"ה מהל'

פי' הרא"ש

[illegible][illegible]

(מִיֵּין וְשָׂכַר יֵצֵר הַמֵּין)

מִשְׁתָּה וְכָל מִשְׁתָּה
לְבָנִים לֹא יִשְׁתָּה
וְנָגִיבִים לְחִימִם וְנָגִיבִים
לְאֵלֵךְ (מִסְתָּרֵי אֵל)
וְכִן יִשְׁכַּר אֶל מִשְׁתָּה
וְכִן יִשְׁכַּר אֶת
מִכְאֵל אֶל אֶתְלָא מִשְׁכַּר
אֶת מִשְׁכַּר חֶקֶת וְכִן
לְחִימִים: (וְהָאֵל וְכִן
כָּל יְמֵי קִדּוּ מִכְּלֵ
שֶׁשׁ עֶשְׂרֵה מִכְּנָף הָיוּ
לְחִימִים וְכִן לֹא
יִשְׁכַּר: (עַד דְּרַ
מִסְתָּרֵי אֵל)

סימן ג

בהוראת הגר"י סלנטר בימי המגיפה

כבוד ידי"נ הגאון המצויין

במה שרצה לחדש דכאשר מחלת השפעת שכיחה ורבים החולים יש להקל בצומות לפי מה שידוע שפסק הגר"י סלנטר בימי מגפת החולירע שאף הבריאים יאכלו ואף נהג בעצמו היתר ובעיצומו של יוה"כ עלה על הבימה ואכל לעיני כל ההמון, ואף ביו"כ החמור נהג כן במקום שיש חשש פק"נ, וחדש כת"ר דק"ץ בשאר הצומות דאף החולה שאב"ס פטור מן הצום כמבואר בסימן תקנ"ד ס"ו.

ולענ"ד אין מקום לחידוש זה מחדא ותרי טעמי, ואבאר.

נהג כל סיפור הדברים אודות הפסק של מרנא הגר"י סלנטר לא נתברר אצלי כלל, ויש גרסאות שונות בענין זה. אמנם בהרבה מספרי ספורי המעשיות הביאו גירסה זו שכתב מע"כ ובספר מקור ברוך ח"ב פרק י"א כתב דהגר"ס עלה לבימה עם כוס יין ומוזנות וקידש ואכל, ואם אכן קידש בהכרח שאכל כשיעור כדי שיהיה קידוש במקום סעודה דהאוכל פחות מכשיעור אינו מקדש, והרי זה תימה גמורה לומר שאכל כשיעור דהלא אף החולה צריך לאכול פחות מכשיעור כמבואר בסימן תרי"ח ס"ו, ועוד יש לתמוה בסיפור זה דלהלכה קיי"ל דחולה האוכל ביוה"כ פטור מלקדש כמבואר בסוסי' תרי"ח במג"א בשו"ע"ה בח"א ובמשנה ברורה ס"ק כ"ט עי"ש.

ובספר תנועת המוסר בפרק על חיי הגר"ס כתב גם הוא כנ"ל אך בהערות כתב שלדברי בנו של הגר"ס פסק לאכול פחות מכשיעור ועוד הביא מספר אחד דאף שפסק לאחרים שיאכלו, הוא עצמו לא אכל כלל, הרי שיש מבוכה גדולה בכל פרטי הענין, ובכלל אין לסמוך להלכה כלל על ספורי מעשיות ואין לנו אלא דברי הפוסקים מנחילי מורשה ולא זולתם.

ובספרי התשובות של התקופה ידעתי על שני מקורות. בשו"ת מצפה אריה (להגאון ר' אריה ליב ברודא אב"ד לבוב) או"ח סימן מ"א כתב שבילדותו בגרודנא שמע שבולנא היה פולמוס גדול כאשר הגר"ס פסק שכל בני הקהילה יאכלו אף הבריאים וגדולי העיר התנגדו לו (ובספר תנועת המוסר הנ"ל הביא שמועה שהגאון ר' בצלאל הכהן מחה ברבים נגד הפסק), ולדבריו פסק הגר"ס שיאכלו פחות מכשיעור עי"ש.

ובשו"ת הרב"ז להג"ר בנימין זאב שאפראן זצ"ל אב"ד בוקרשט סימן י"א הביא שהגר"ס נתן עצה לאסור מערב יוה"כ את כל האוכל בקונם ושוב אין איסור חל על איסור כדי להינצל מאיסור כרת דיוה"כ, והגר"ז פקפק בעצה זו. במסגרת זהב על הקיצור שו"ע כתב גם הוא עצה זו בשם הגר"ס וכתב שכל גאוני דורו נחלקו עליו, ועיין עוד בשו"ת אגרות משה או"ח חלק סימן צ"א שכתב גם הוא

(5)

הרי לן מבוכה בענין סיפור זה גם בספרי השו"ת של התקופה.

אך עצם ההוראה שגם הבריאים יאכלו פחות מכשיעור בשעת המגיפה ביוה"כ, כבר הורה זקן החת"ס בשו"ת ח"ו סי' כ"ג וכ"כ בשו"ת מצפה אריה שם שכך הורה הגאון בעל שו"א ומשיב בשעת המגיפה בשנת תרל"ג, הרי דאף אם לא נדע בבירור מה וכיצד הורה הגר"י סלנטר, מ"מ כבר מצינו פסק זה בדבריהם של עמודי ההלכה מלבד הגר"ס כמבואר. [א"ח"ח 1234567]

והמשנ"ב בבה"ל סימן תקנ"ד ס"ו הביא מספר פתחי עולם שפסק כן גם בתשעה באב שבשעת המגיפה יאכלו פחות מכשיעור והארכתי בדבריו במק"א.

אמנם אין לדמות כלל את מגיפת החולרע שבה עסקו כל הגדולים הנ"ל למחלת השפעת בזמננו, דמגיפת החולרע הפילה אלפים ורבבות חללים ולא היה בידם אמצעים להירפא ממנה, וכמחלת הראתן בימי חז"ל שחששו להידבק בה באופן מופלג ביותר כמבואר בכתובות דף ע"ז ע"ב דר' זירא לא הוי יתיב בזיקיה ור' אמי ור' אסי לא הוי אכלי ביצים שעברו במבוי שלהם, כך חרדו להדבק במגיפת החולרע, וכמבואר בספר פתחי עולם שם שגזרו שאיש לא יצא מפתח ביתו, ומי שצריך לצאת יכסה את פיו ואפו בבגד, ע"ש. ואין זה דומה כלל למחלת השפעת בזמננו לא מצד חשש ההדבקה ולא מצד הסכנה שבמחלה, דמעשים בכל יום שאנשים חולים בשפעת ואין צוחה ברחובותנו, ואין השפעת נתפסת כסכנת נפשות.

ובאמת מצינו מי שחולק על החת"ס אף במגיפת החולרע, עיין שו"ת ראשית ביכורים שמעיד שאלפים צמו בוילנא ואף אחד לא ניזוק ולכן דעתו שחלילה להקל לבריאים, והביאו בשו"ת חלק ט' מערכת יוה"כ סימן ג' אות ד' ועיין מש"כ בזה, ומ"מ נראה דבשפעת אין להקל אף בשאר הצומות.

ואף שאמרו שלא גזרו תענית במקום חולי, אין לנו אלא כשחולה בפנינו ולא מצינו שהקילו בצומות שמא יחלה, ואין ללמוד הלכה זו ממה שהקילו כע"ז בפקו"נ כמבואר בתרי"ח ס"א בבה"ל דפקו"נ שאני דכל שיש בו אף ספק פקו"נ דוחה את כל איסורי התורה והארכתי במק"א להוכיח מדברי הפוסקים לדורותיהם דמצינו דאף פקו"נ עקיף דוחה כל איסורי תורה, ואין זה ענין כלל לחשש שמא יפול למשכב שאין בו סכנה, ובפרט שאין כל יסוד להניח שהצום יכול לגרום בדרך כלשהיא לסיכוי יתר לחלות בשפעת, וכל זה פשוט מאד.

ומשום כל זה נראה דאין יסוד כלל להוראה הנ"ל, ואף בזמן שרבים חולי השפעת כל שלא חלה חייב להתענות כדין ואין להקל בו אף לשיעורים.

ביקרא דאורייתא
אשר וייס

⑥

הרמב"ם דהתראת ספק שמה התראה ולוקה אח"כ, ואם נאמר דמקודם הוי היתר גמור, איך לוקה אח"כ. וע"כ כדברינו דעצם המציאות לא נתחלף דאם הוא חזיר הוא במציאות רע, רק דאזהרת התורה על ספיקות אין לנו ואין לו איסור מה"ת שלא להכניס ראשו בהספק, אבל במציאות דהדבר בודאי דספק גמור הוא, ומשו"ה אסור לאחר מלידתו, ומשו"ה אח"כ לוקה דאכל דבר רע, [וצ"ע דקיי"ל אין עונשין אא"כ מזהירין וצע"ק], ושיטת שאר הראשונים דיש לנו אזהרת התורה גם על הספק וכו"פ ע"ש בהסוגיא.

פתיף ג'. ולפי דברינו נראה דהכלל דאין איסור חל על איסור שבכ"מ הוא בעצם החפץ, והיינו שאין שייך שיהא שני פעמים רע, אבל אזהרות שייך אף שני פעמים, וכמו שביארנו למשל בסוגיא דבל תאחר, דשני קדושות אין שייך ושני קבלות שייך עיי"ש. [ובכולל ומוסיף שחלין צע"ג לפי דברינו, אף דהסיבה של איסור השני כמו מחמת שהוא יוה"כ יש לו על מה לחול, מ"מ איך אפשר לחול פעם שני על זה החפץ הלא כבר רע הוא. וצע"ג]. ולפי דברינו נחזק דברי הפר"מ שכתב דבכ"מ דאין איסור חל על איסור פטור, הוא רק ממלקות אבל האיסור השני ג"כ חל, ואסור פעם שני ע"ש. וראייתו היא מיבמות ל"ג ע"ב דבאין איסור חל על איסור אם עבר העבירה, נקבר בין הרשעים גמורים, וע"כ דאיסור השני חל ע"ש. וצ"ע דבריו אם האיסור השני חל, אמאי איגו לוקה, מנין לנו פטור זה. גם לכאורה בכ"מ משמע דאין עצם האיסור חל וצ"ע.

ומבואר כן להדיא ברמב"ם, דהנה שיטת הרמב"ם דאם נוסף איסור הנאה ע"י איסור השני, גם זה מוסיף מקרי וחלה, כמו גבי חלב המוקדשים עיין שבועות כ"ד ע"ב, ואפי"ה פסק דאם אכל בשר חלב (ח' צרויה) שנתבשל עם חלב (ח' קמוצה) פטור מהאיסור דבשר בחלב, משום דאין איסור חל על איסור דחלב (ח' צרויה) הקדום. וביאר הרמב"ם ז"ל גופא אף דבאיסור דבשר בחלב ניתוסף איסור דהנאה, לא חל משום דבבשר בחלב דין האיסור אכילה והנאה חלים וז"ו, כיון דמהקרא דלא תאכל ילפינן, ומשו"ה כיון שאיסור אכילה אי אפשר לחול דאין איסור חל על איסור, גם איסור הנאה לא חל, [ובכ"מ באיסור מוסיף מקודם חל האיסור הנאה דאינו תלוי באכילה, ובתילדה חל אח"כ גם על האכילה, כיון שהסיבה שפעלה על מקצת פעלה על השאר, אבל הכא כיון דתלאם זב"ז ואי אפשר להנאה לחול מקודם, הכל לא חל, וז"ב, ע"ש]. והנה ז"ב בסברא דהא דתלויים האיסור הנאה בהאיסור דאכילה, היינו כ"א בהאיסור ולא בהמלקות, דאף אם יהא פטור ע"י איזה דין ממלקות על האכילה, מ"מ כיון שבעצם אסור הוא לאכול, שייך גם איסור הנאה וז"ב. וא"כ צע"ג לפי דברי הפר"מ דבאין איסור חל על איסור פטור רק ממלקות, אבל עצם האיסור חל. א"כ הרי הוא אסור באכילה ואמאי לא חל האיסור הנאה, וממילא כיון שיתחל האיסור הנאה יהא מוסיף ולחייב מלקות, וע"כ דעצם האיסור לא חל וז"ב, וצע"ג דבריו. ולפי הנ"ל דבריו פשוטים המה דבכ"מ דאין איסור חל על איסור יש שני אזהרות, דשייך להזהיר עשר פעמים, וזהו ביאור דבריו דאבל האיסור חל, והיינו שאסור לו לעשות גם מצד אזהרת השניה, אבל זה מודה גם הוא דעצם האיסור על החפץ לא חל וכו"ל, דאין שייך שני פעמים רע וז"ב. ומשו"ה נקבר בין הרשעים, דעבר על שני אזהרות, ומשו"ה מקרי שלא חל האיסור האכילה, והיינו שלאיסור הנאה דבשר בחלב בעינן שיהא עצמות האיסור ד"ה שיהא הדבר רע לאכילה מצד האיסור דבשר בחלב, ומשו"ה כיון דאין איסור חל על איסור עצם הדבר הוא רע לאכילה, מפני שהוא חלב (ח' צרויה) וז"ב.

פסוק ד'. והנה תא דאינו לוקה על אזהרה השניה בכ"מ באין איסור חל על איסור נראה, דיש לתקור ממה נמשך בכ"מ המלקות, אם מחמת שעבר על ציווי הד', או עבור שאכל דבר רע לו. ונראה להכריע בסברא כאופן הב'. וראיה נראה מהא דצריכין לכלל מחודש דאין עונשין אא"כ מזהירין. ואם נאמר דעצם העונש עבור שעבר על האזהרה, א"כ אין כאן שום חידוש דבעינן אזהרה, דעל מה ילקה, ומוכח כאופן הב'. וכן מבואר מדברי הרמב"ם הג"ל דהא בהתראת ספק היכא שאכל ספק איסור לוקה אה"כ אף שלא היה מזהיר מקודם לשיטתו, וע"כ דהמלקות נולדו משום שאכל חפץ רע, משום הכי לוקה, דבמציאות סוף סוף אכל חפץ רע. [ונצ"ק הא אין עונשין אא"כ מזהירין ויש ליישב]. ולפי"ז באין איסור חל על איסור פטור ממלקות עבור האיסור השני, דמצידו לא נעשה החפץ רע, רק דעבר על אזהרה, ועבור זה אינו לוקה וכנ"ל. וניתא דברי הפר"מ דאיסור ואינו לוקה וז"ב. ולפי"ז נתבאר עוד יותר הכלל דכל איסורי תורה חל על דרבנן, משום דאזהרות שייך שני פעמים, ועצם החפץ הלא טוב הוא עבור דרבנן כנ"ל, ויכול לחול האיסור דאורייתא, ויעשה החפץ רע עבורו וז"פ.

ויש לתקור בשבועה אם יש עצמות האיסור, והיינו אם דומה לאיסור תורה שהכירה התורה שהחפץ הוא רע לו [ואיסור גברא בודאי הוא, דז"ב דאין מטרת התורה עבור החפץ], או דציווהו התורה שהוא יישמע לדיבורו הקודם, והוי כמו בשבועה דרבנן [וג"ז איסור גברא הוא, ונמצא דאין חקירתו זו נוגע להענין דאיסור גברא וחפצא שבכ"מ וז"ב]. ועיין בלשון הר"ן י"ח דשבועה הוי כאיסורי תורה כמו גבילה, ומשמע פשוט דשייך בו עצמות האיסור וז"ב, וכן נראה ראייה מהא דקיי"ל דאין שבועה חל על איסורי תורה וכן להיפך, וכן קיי"ל דאין שבועה חל על שבועה, ואם נאמר דלא הוה כ"א אזהרה להשמע ולקיים את דבריו, א"כ אמאי לא חל שבועה על איסורי תורה, דהא שייך שתי אזהרות, וכן אמאי לא חל איסור תורה על שבועה, הלא הוי שני סוגים, וכמו דאורייתא על דרבנן וכנ"ל. וכן בשבועה על שבועה אמאי לא חל הלא שייך שני אזהרות. ומכ"ז מוכח דשייך עצמות האיסור בשבועה וכמו בכ"מ באיסורי תורה, ומשו"ה בכ"מ דמבואר דלא חל האיסור השני היינו כהפר"מ להעצמות האיסור וכשיארנו, [והא דלא מהני התפסה בשבועה, אף דשייך עצמות האיסור בשבועה, עיין בדברינו בסוגיא דהתפסה ע"ש]. וניתא דברי הר"ן דבאין שבועה חל על שבועה עובר בכל יחל, והיינו כנ"ל דשייך שני אזהרות, וז"ב דיתחייב רק פעם אחת מלקות וכו"פ ומבואר.

1234567 ח"ת

פסוק ה'. והנה נראה דכמו"כ הוא במ"ע, דישנם ג"כ שני סוגים במ"ע בכ"מ: א', בכל מ"ע דאורייתא הכירה התורה שטוב הוא לישראל לעשות זה הקום ועשה, ונמצא דמשום עצם המציאות הוא טוב לו, ולכן ציווה לו התורה, והב' הוא במ"ע דרבנן, כמו במי שמתחייב בברכת המזון מדרבנן היכא שלא אכל כדי שביעה, אף דמתחייב מדאורייתא מדין לא תסור [ועיין רמב"ם שהוא עשה ולא תעשה], התם כיון שהתורה הכירה שפטור מלברך ע"כ שאין לו תועלת מצד עצם הדבר, ורק החיוב הוא להשמע, וכנ"ל באיסורי דרבנן וז"ב. [ועיין בסוגיא דלבטל את המצוה ודין מצוות לאו להנות נתנו" שביארנו הרבה מזה].

ונראה לומר דהא דביארנו במ"ע של תורה ודרבנן דחלוקים המה זה מזה, נראה דשבועה לקיים אפשר לומר דהוי כמו מ"ע של תורה שהכירה התורה שמצד המציאות נחוץ לו לקיים שבועתו, והוי כמו במ"ע של תורה וז"ב. ונמצא לפי כל דברינו דבכ"מ בעשה ולא תעשה של תורה שוים המה שהאזהרה הוא לאחר המציאות, או שהדבר טוב לו או רע לו, ובדרבנן במ"ע ולא תעשה הוא רק להשמע ולא יותר וכנ"ל, ובשבועה בין לאסור ובין לעשות היינו בשבועה שאוכל [או אניח תפילין] ובכל קום עשה הוא כמו מ"ע דאורייתא וכנ"ל.

(8)

ובזה מהני טעמא דאיסור חפלא, כמ"ש הר"ן דשבועה חלה על האיסורין משום דנמוסא חייב קרבן, ה"נ ניתוסף איסור חפלא, אבל בהקדש, נהי נמי דניתוסף איסור חפלא, אבל מ"מ איסור גזר דהקדש אינו חל על איסור אחר, דבהקדש האיסור הוא על האכילה מנד ענמה, כמו בכל האיסורין, ואינו דומה לאיסור כל יחל דנדר דאין האיסור רק על חילול הדיבור:

(ד) **אמנם** זהו לדעת האומרים דנדרים חלין על האיסורין, אבל הר"ה כתב צ"ג דשבועות נ"ב ע"ב מדפי הר"ף דנדרים אינן חלין על האיסורין, מטעמא דאין איסור חע"א, וכן הוא בתוס' (דף כ' ע"ב ד"ה דכין וכ"ו ע"א ד"ה לקיים המצוה) עי"ש, ולשיטה זו צ"ל דאיסור שבועה אינו על חילול הדיבור, אלא על עשיית המעשה מנד ענמה, והא דמכין אותו שנשבע שלא אישן ג' ימים, אינו משום לא יחל, כפירוש תוס' פ' השולח, אלא משום שבועת שוא, כמ"ש הר"ן פ"ב דנדרים נ"ד ע"ב ד"ה ואלא דאמר. ונראה ראה לפירוש זה, מהא דאמר רבא [שבועות כ"ב ע"א] מחלוקת ר"ע ורבנן בלא אוכל סתם, אבל במפרש, ד"ה במשהו, מ"ט מפרש נמי בצריה דמי. וקשה דמאי פריך מ"ט, ואיזה טעם צריך לזה שיתחייב כשעבר על שבועתו, ולמה לא יתחייב. דבשלמא באיסורי תורה, שאין איסורין אלא באכילה, צעי טעמא למה יתחייב באוכל בריה משהו, וצ"ל משום דאחשבה, אבל שנשבע שלא יאכל כל שהוא ואכל, הרי עבר על שבועתו, ואין צורך לטעמא דאחשבה. וע"כ נראה מזה, דשבועה האיסור הוא על המעשה בענמה, וכשנשבע שלא יאכל נאסרה האכילה עליו, וכיון דמשהו אינה חשובה אכילה, א"א להאיסור לחול עליו, והוא תרתי דסתרי, דהוא אוסר על ענמו מעשה שאינה אכילה בלשון לא אוכל, ומשום פריך מאי טעמא, ומשני דדמי לצריה, דה"נ אחשבה, ובכה"ג דאחשבה הוי אכילה חשובה. מיהו גם לפירוש הראשון אפשר ליישב בסיגנון זה:

(ה) **בתב הר"ן** [שבועות י' ע"א מדפי הר"ף ד"ה מלקין] שנשבע שלא יאכל שבעה ימים, אין השבועה חלה, משום דהוי נשבע לבטל את המצוה, לחבול בענמו עי"ש. ובקצה"ח סי' ע"ג [סק"ג] העיר, דליהוי כולל בכה"ג, מיגו דחיילא על פחות משבעה ימים חיילא נמי על שבעה ימים, ואין קושיתו מובנת, דכל יום מהשבעה הוא חלק מהאיסור. ותדע, דהא בכל כולל, השבועה חלה על ההיתר לכו"ע, אפילו למאן דלית ליה כולל, ומשום אמרינן מיגו דחיילא אהיתרא חיילא נמי לאיסורא, ואילו הכא אין השבועה חלה כלל, אפילו על אכילת יום אחד, והיינו משום דכל יום ויום הוא חלק מביטול המצוה. וכן שנשבע שלא יאכל מצה בליל פסח, נימא אליבא דר' עקיבא [שבועות י"ט ע"ב], מיגו דחיילא אפחות מכזית תחנן נמי אכזית. ועיין ברש"י ר"פ בתרא דיומא [ע"ג ע"ב

מזה דשבועה ליתא כלל להך דינא דאחשבה"א, וצריך טעם למה.

ונראה לפי דברי תוס' פ' השולח (שהוצא לעיל [סי' י"ח אות ב']) דאיסור שבועה אינו על המעשה שנשבע עליה, אלא על חילול הדיבור. ומשום לא שייך בשבועה לומר אחשבה"א, כגון שנשבע שלא יאכל נבילה, איסור נבילה הוא על מעשה האכילה, ואיסור שבועה לא על האכילה מנד ענמה, רק על חילול הדיבור, אלא כיון שע"י אכילתו הוא מחלל דיבורו, ממילא אסור לאכול, והוי כמו הוצאת שבת ואכילת יוהכ"פ, אף ששניהן נעשו ע"י הצליעה, מ"מ לא שייך בכה"ג אין איסור חע"א, ומשום צריך לטעמא דאין שבועה חלה על שבועה, דמושבע ועומד מהר סיני:

(ז) **ובזה** נראה לבאר דברי רש"י ריש נזיר [ד' ע"א], בזה דנזירות חלה על דבר מצוה, ופריך אלימא קידושא ואבדלתא, מושבע ועומד מהר סיני הוא, אלא כדרבא, שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר וכו'. ועי"ש ברש"י [ד"ה אלא]: וכי תימא מאי שנא נשבע מפי ענמו מנשבע מהר סיני וכו'. ובתוס' שם [ד"ה מאי דא] הקשו, דמאי פריך, אדרבא משום אינטריך קרא וכו'. וכונת רש"י מבוארת בדבריו לקמן פ' שלשה מינין [דף מ"ד ע"א ד"ה לאסור יי]: והאי דמותר בקידושא ואבדלתא, בלא חשיב הותר מכללו, משום בלא חל עליו נזירות מעולם, והותר מכללו לא חשיב אלא היכא דחייל ואח"כ הותר עכ"ל. וא"כ אף דאיכא קרא דנזירות חלה על דבר מצוה, היינו היכא דאיכא נזירות, אבל בקידושא ואבדלתא ליכא נזירות כלל, ומשום אינטריך לאוקי קרא שנשבע שאשתה. והקשו בתוס' [הנ"ל] ובמאירי [שם ג' ע"ב ד"ה ודברים אלו] דגם בזה איכא למימר מושבע ועומד. ולפי הנ"ל טעם החילוק מבואר, דבקידושא ואבדלתא, המצוה עליו לשחות יין, אבל שנשבע לשחות אין המצוה על השתייה, אלא שצריך לשמור שלא יתחלל דיבורו — ודוגמא לזה מבואר בפוסקים החילוק בין מצות אכילת מצה למצות אכילה בשבת, דלענין צרכת המוציא של מצה, אע"פ שיא מוציא, כמו בצרכת המצות, משום דהמצוה היא על האכילה, ובשבת אין המצוה על האכילה מנד ענמה, אלא משום עוג שבת, ומי שמתענג מחענית מותר לו להשתענות, כמו בחענית חלום, ומשום אינו יכול להוציא בצרכת המוציא של אכילת שבת אלא כדין צרכת הנהנין — ועל כן שנשבע לשחות יין, הנזירות חלה עליו, ובקידושא ואבדלתא ליתא לנזירות כלל:

(ג) **ובאבני מילואים** שם הקשה להסביר דנדרים חלין על האיסורין משום דהוי איסור חפלא לאיסור גזר, א"כ גם צמוקדשין על חלב [בריתות י"ד ע"א], נימא נמי ה"ט, דהקדש הוא איסור חפלא. וי"ל דדוקא בנדרים, דהאיסור גזר הוא משום לא יחל דברו, ובזה ליכא טעמא דאין איסור חע"א, אלא משום דמושבע ועומד מהר סיני,

הגהות הב"ח

הגהות וציונים

[illegible]

אמרי אמר רבא מעשה ברי' לפי
המסקנא דהכא לא אינטריך
גל' אבהו למימר דמודה ר' יוסי
באיסור מוסקין מ"מ בשארפים (א")
(ס) מיימי מדרבי אבהו משום
האמת דאם דמודה ר' יוסי באיסור
מוסקין דאשמועינן אפרו לו (בדיוס)
(ק"ד: ע"י: ס) א"ר יוסי משום עבד זקן
נשאה חייב עליה משום אשת אב

מִשּׁוֹם הַי אֵינֶנּוּרִין לִיָּה לְרִי אֶחָד
מִמּוֹרִים. פִּירוֹשׁ אֵלֶּל רִשְׁעִים כְּמוֹתוֹ
דִּיק." וְלֹא כְּמוֹ שְׁפִירָה בְּקוֹטֶרֶס לְקוֹבֶר
מִבְּרָאעִ"שׁ שֶׁנֶּחֱבִירָה וְזֶה שֶׁנֶּחֱבִירָה
זֶהוּ אֵין קוֹבֶרִין אֶחָד אֵלֶּל רִשְׁעִים גַּמְ
לִימִימָה. הֵא לֵאל נֶקֶט וְזֶה כְּדִנְקָה לֵאל
הַמִּיבֵּר וְרִשְׁעִים אֵלֶּל כְּהִינִים דְּכִמְיָה דְּבֵר
וְיִקְרָא (כ) וְהֵא דִקְרָאֵר טוֹמָאֵה לֵאל נֵא

הם קדש הם^(ט) (שמעט כט) ולאו היינו

וּלְכֵן שֶׁעוֹלָם וָאֶמְרִיק מֵינִי דַּהּ יוֹה"כ עַל הָאָדָם
תִּקְנוּ שְׂחֵי קִבְרוֹת שְׁאִין קוֹבְרִין נִסְקָלִין וְנִשְׁפָּטִין שֶׁהֵן
שְׂעוֹרָף וְחוֹדֵךְ מִפְּרָקָה עַד שִׁמְגִיעַ לְסִימְנֵי וְקוֹלָן וְיִיבֵר

יוסי אית ליה נמי איסור כולל
איש ונעשית חמותו נמי איסור
וקתני לנידון באשת איש ומיהו
י חייא דרבי יוסי מחייב תרתי

אמר ר' אבהו מודה ר' יוחנן היכא דנשאל ר' ווא"כ איסור לגבי אחים אתא אלא היכא דנשאל מן איסור מוסיף איכא וכו' אחוותא האי איסור רבא מעלה אני עליו כן חייב אלא אחת וכן מעלה אני עליו כאי אלא אחת מאי נפיק

רשעים וגמורים וכן
ששימש בשבת רבי ה
בר קפרא אומר אין
רבי חייא וגשבע העם
שתיים קפץ בר קפרא
שמעתי מרבי אחת
שבת לכל נאסרה וכן
רבוים הולכה לרבוים

כאן משום וזות ויש כ
בר קפרא לדון שבת
במקדש הותרה אין כ
ששימש בטומאה ר
שנים בר קפרא אומ
קפץ ר' חייא ונשבע ה
שנים קפץ בר קפרא
שמעתי מרבי אחת ה
לכל נאסרה כשהותר
תמימים הותרה לכ
ולא לבעלי מומין
מומין ויש כאן משו
קפרא ר' טומאה ל
במקדש הותרה אין
מום זר שאכל מליקה
שנים בר קפרא אומ
קפץ רבי חייא ו
שמעתי מרבי שת
ונשבע העבודה כ
התחיל רבי חייא ל
כשהותרה במקדש
לכהנים הותרה ולא
זות ויש כאן משו
קפרא לדון נבלה ל
במקדש הותרה אין

למסקויה הכי: **בין** רשעים
לפי שאין קוברים רשע אצל
דו אצל נסקלים וגשרסין ורש
קורין כיון דלא מתייב אלא
ורוס: **בעל** מוס ששימש
יל היינו משום דאטומאה לא
ל אהרן ואל בניו וימרו וגו' (ד)
סברה היינו אפי' צעלי מומין:
צנאוי

ללא יחללו⁽⁷⁾ (ויקרא כג): אצל ת

ליאסר בשאר זוכלים משום יוה"כ כולל נח
דשעים חמורים אלל נהרגין ונחנקין שהן
יא א טו. טריפה היא (לחמילה) ונחמילה

ס'י באיסור מוסקף תינח
נשא מת מגו דאתוספ
וסוספ איסור לגבי ידיה
ת ואח"כ נשא חי מאי
ת מגו דאיתסר בכולהו
כולל הוא אלא אמר
באילו עשה שתיים ואינו
אתא רבין א"ר יוחנן
לו עשה ב' ואינו חייב
קא מינה ⁽⁶⁾ לקברו בין
פלוגתא דאיתמר וז
חייב אומר דחייב שתיים
קפץ ⁽⁷⁾ נודה כך שמעתי מרבי
א ונשבע העבודה כך
התחיל רבי חייא לרון
שהותרה במקדש אצל
הותרה ולא לזרים יש
כאן משום שבת התחיל
לכל נאסרה כשהותרה
אין אלא זרות בעל מום
רבי חייא אומר דחייב
ר אין חייב אלא אחת
עבודה כך שמעתי מרבי
א ונשבע העבודה כך
התחיל ר"ח לרון טומאה
ת במקדש אצל כהנים
הנים תמימים הותרה
יש כאן משום בעלי
טומאה התחיל בר
לכל נאסרה כשהותרה
כאן אלא משום בעל
⁽⁸⁾ ר' חייא אומר דחייב
ר אין חייב אלא אחת
נשבע העבודה כך
ס קפץ בר קפרא
שמעתי מרבי אחת
וין נבלה לכל נאסרה
אצל כהנים הותרה
לזרים יש כאן משום
מליקה התחיל בר
לכל נאסרה כשהותרה
כאן אלא משום זרות
במאי

לעולם לית ליה לר' יוסף
חייב עלה משום אשת אח ו
חטאות אלא כמזיד וליעשות
שהרשע נקבר אצל רשעים ו
מתוקנין לז"א ד' לנהרגין ו
אע"ג דהאי לאו מחייב ז"ד
נקלין וגשרפין: חייב ב' ז'
חטאות דהא על דיובי מיתה
על שגגת כרת: מרבי רשע

[illegible]

מי אה הנבילה עמה (נ"א - עמהם) [דס]
 דשעים קלים (סנהדרין מז.). העבודה. שש
 ה [שטמ"ז] דמוח שדרה ומפרקת כדלמ

רופי באיפור מוסיף. שהוא חל על איסור
הוא שצמחלה כשנשא זה את אחותה וזו
חות אשה ומותרת לכל אחיו נשאת לאחד
אשת אח ועכשיו ניתוסף איסור עליה לגבי
שאר אחיו ומגו דחייל שם אשת אח

עלה לגבי שחר אחיו שהיה מומרת
להס' חל נמי השם הזה לגבי דדיה
ואע"ג דלספירא עליה וקימא אכל
אשח אש ונעשית תמונה ממחלה
היה אסורה לכל העולם משום אשת
איש נשא זה את בתה אין אסור זה
ראוי להוסף עליה עם אחרים דעמא
מנו דחיל עליהו ליחול נמי עליה דהא
בדמיותו ונעשית אשת איש (6) ודאי
אסור מוסף הוא שממחלה אסורה לזה
ומומרת לכל העולם נעשית אשת איש
איתוסף האי שם עלה לגבי כ"ע ומנו
דחיל עליהו חיל נמי לגבי דהא
והא דקאמר רבי יוסי ידון בדמיותו
משום דנעשית עסקין ואי אתה
יכול להמיתו צב' מיתות הואיל ושהיה
עליו צב' בחדמורה⁽⁷⁾ תנא לה איש שוגג
היה מידן⁽⁸⁾ פסול: תנא נשא

לחות אשה קדים ואח"כ נשא מות
אמי איסור אשת אח חילי כדפרישית
לגבי דאחוסף איסורא דהאי שם לגבי
אחי כו' אלא הויא דנשא דהאי
דאיסור אשת אח קדים עליה דהאי
ואח"כ נשא אחותא מאי תוספת איהא
עלה דקמינא לגבי אחריני דנימא
מגו: ובי תיבא מגו. דבהך נישואין
בדתייתא מתבאר איהו גברא צבולא
אחוסא משום אחות אשה דעד השתא
הוה שריין ליה איסורא נמי משום האי
שמה גופיה עלה דקמינא שתיא איהא
אחיה לך איסור מוסף דהוה דאשת

עלה דקמייחא לא אימוסף איסור
לגבי אחרינא אלס איסור כולל הוא
דכיל לה לקמייחא בשם אמות אשה
מגו דמיל על אמות: ^א איסור מוסיף.
כשהאיסור מוסיף על התמיכה לאסרה
על מי (3) שמותרת עליו איסור כולל
שהאיסור חל על מחיבות אחרות ואזנה
גוררת ^ב לזו עמהם על ידי מגו: ^ב
ואית דגרסי הכא וזו חמותו ונשיית
אשת איש איסור מוסיף הוא. ושניש
הוא ביטל ואלע"ג דודאי איסור מוסיף
הוא לאו מפרכה עליו דודאי אית ליה
לר' יוסי איסור מוסיף כגון אשת איש
חל על איסור תמותו ומתרייהו איסורי
עליה והא דקאמר ויידון ^ג בתמותו
משום דזו היא התמורה דאי אמרת
יידון בנשת איש אם כן אין זה
איסור חל על איסור אלס איסור
מבטל איסור: אלא אמר רבא.

אִסּוּר חַל עַל אִסּוּר וְהֵא דְקִאָמֵר לַעֲלֵי
מִשּׁוּם אֲמוּת אֵלֶּה לֹא שְׂבוּגֵי אִיזִיז שְׁמִי
בְּמִן גְּמֹר וְלִקְבֹּר שְׁרָעִים (א) גְּמֹרִים
מִתְּנָן שְׁמִי בְּהִרְדֵּי (מז קז) וְכִי קִבְּרֵי הִיוּ
לְנִתְקִין וְא' לְנִתְקִין וְלִנְשָׁרְפִין וְהֵכָּא נִמִּי
הוּא הוֹאִיל וְעַד מִרְדֵּי קִבְּרִין לִיִּי בְּז'
אִסּוּרֵי קִשְׁיֵי דְהָא אִשְׁמוֹשׁ זְרוּת אֵין כֵּאֵן
בְּזִי שְׁמִים הוּא אֵין מִיב מִטָּטֵה אֵלֶּה
נִי קִדּוּשׁ: בְּשִׁחְרוּתֵהּ בְּקִשְׁשׁ הִזְרֵתָּ.
שְׁמִיטָה שְׁבַע^פ יֵשׁ כֵּאֵן מִשּׁוּם טוּמְאָה
לְפִינֵין בְּמִנְעֻדוֹ אִפִּי' גְּטוּמָה (פסחים
נ"ה) וְהֵא הוֹכֹלֵנוּ עוֹרֵם מִשּׁוּם וְחַר לֹא יִסְכֵּחַ
נִי^ה: כְּהֵנִים הִזְרֵתָּ הָאֵלֶּה מִטָּטֵה הִנְיָ:
וְהֵא הוֹכֹלֵנוּ עוֹרֵם מִשּׁוּם וְחַר לֹא יִסְכֵּחַ

בחיפור

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) [לקמן דף לג:];
(ב) שטעטל כו ע"א;
(ג) סנהדרין דף פא;
(ד) סנהדרין דף פג;
(ה) מכות יח, 1 (מעילה
ב, 1) סנהדרין מז;
(ס) עי' סנהדרין פג ע"ב.

ליקוטי רש"י

[שְׂרָא לֵעִיר]
רָאָה מִדִּרְדְּרָא מִהָא
 בִּיתָא דְגַמְרִי, נִשְׁמַע
 פִּילָא שְׁהִי
 נִיבִיר וְנִרְחַק
 שְׂרָא דְרָא מִדִּרְדְּרָא
 מִהָא בִּיתָא דְגַמְרִי
 [מַשְׁמַלְמֶלָה אִין כָּלָן חֲמוּסָה
 אֵלָּה וְנַעַל חֲמוּסָה
 דִּנְחִית וְנִשְׁמַע לִי עֲקֹב
 עֵלֵיָּה שְׂרָא
 אֲקִרְבֶּהָ, וְחֹלָ אֵלָּה
 אֲרִיךְ לִמְחִיט קִיפָא חֲמוּסָה
 הֲוֵיל וְנִשְׁמַע אֵלָּה וְחֹל
 מִתְקַוֶּה וְנִיבִיר
 שְׂמִינָאָה, אֲכֻמִּי מִחֲלִיל
 מַחֲמֶה עֲלֵיו מִיִּסְוֵר חֲמוּסָה
 מִהָא וְאֲחֵיִי בִּישׁ חֲמוּסָה
 וְאֲחֵיִי שְׂמִינָא חֲמוּסָה
 וְיִסְוֵר אֲכֻמִּי אֵלָּה וְחֹל
 אֲכֻמִּי חֲמוּסָה אֵלָּה קִיפָא
 שְׂמִינָאָה, אֲכֻמִּי אֵלָּה וְחֹל
 שְׂמִינָאָה וְנִשְׁמַע אֵלָּה חֲמוּסָה
 עַל זֶה, וְאֲחֵיִי בִּישׁ חֲמוּסָה

[illegible][illegible]

הדקדקן מעבד על ידי
מתלות שאלה הוא אישור
על אישור חל עלי נמי
אישור שם נותר חל על
אדם האוכל להחליט
עלי משום חלל ומשום
נוחר אפ"י שיש חלל
אישור חל על אישור. דא
אישור בוד"ה הוא.
אישור כולל קרי היב
לדאן אישור אחרון
מוסיף על התחייבה כלום
אצל מדרה הוא אישור על
אצל מדרה דגריים אחרים
בגין נפלה ביה"ח" דלגה
לחפורה חלל
ונאכליה כגד אסורה שלא
משום נפלה נאכלה שלא
הוסיף עליה אישור אחרון

כלום אבל ריבה איסורה
על האדם לאוסרו בכל
דברים גמורים. ולפיכך
כל כהן קוצץ נפשו ממול
איסורה להדיוט [מנחות ו:].

לענין חיובא גרידא אבל לענין איסורא חל גם איסור השני או לא חל כלל ולפי שעיקר דין זה לא מצאתי להאחרונים שיבארו אותו אמרתי להאריך בו קצת:

בשבעות דף כ"ז [ע"ב] תנן שבועה שלא אוכל כיכר

זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה אינו חייב אלא אחת. ופריך בגמרא הא תו למה לי הא קמ"ל חיובא הוא דליכא הא שבועה איכא דאי משכח רווחא חיילא כו' כדרבא דאמר רבא שאם נשאל על הראשונה עלתה לו שני' תחתיו. ופרש"י לפי שהחכם עוקר הנדר מעיקרו והוי כמי שלא נדר כלל וחלה השנייה למפרע. ועיי' בש"ך יו"ד סי' רל"ח סעי' כ"א דדקדק מדברי רש"י דבהפטר בעל דמיגז גיז ואינו עוקר מעיקרו כשהיפר לה הראשונה לא חלה השני' וכ"כ בשם תשובת מהר"ם מינץ ואין ספק זה מצוי אצל. ולדעתי יש חילוקי דברים בזה. דלכאורה ה"י נראה דגם בהפטר בעל כשהפיר לה הראשון עדיין אסורה מחמת השני דהרי ביבמות דף ל"ב [ע"ב] גבי ב' אחין נשואין ב' אחיות ומת א' מהן ובא אחיו על אשתו דס"ל לר' יוסי דחייב ב' משום אשת אח ומשום אחות אשה ור' שמעון אומר דאינו חייב אלא אחת ופריך בגמרא דהא ס"ל לר' יוסי אין איסור חל על איסור ומסיק אלא אמר רבא מעלה אני עליו כאלו עשה ב' ואינו חייב אלא אחת למאי נ"מ לקוברו בין רשעים גמורים וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן מעלה אני עליו כו' הרי דס"ל לר' יוסי דאע"ג דאין איסור חל על איסור מ"מ היינו רק לענין חיוב מלקות אבל עכ"פ איכא על הדבר שני איסורין דלענין איסור ועונש בידי שמים חלה השני' וקוברין אותו בין רשעים גמורים. וא"כ הרי גם קודם שהפיר לה הראשונה חלה השני' לענין איסורא ורק לענין מלקות לא חל ומש"ה גם שהפיר לה הראשונה הרי ודאי דאסורה עדיין משום השני'. ואע"ג דר"ש חולק שם ביבמות על ר' יוסי וס"ל דא"ח אלא א' ואין קוברין אותו אצל רשעים גמורים וא"כ הא נראה דס"ל לר"ש דכל היכא דאין איסור חל על איסור גם לענין איסור גרידא לא חל מ"מ הא קיי"ל ר"ש ור' יוסי הלכה כר"י. גם עוד יותר נראה ד"ל דבעיקר הסברא דיש על הדבר שני איסורים אפשר דגם ר' שמעון מודה לר' יוסי ולא פליגי רק בהא דלקוברו דר' יוסי סבר כיון דהוי ב' איסורים קוברין אותו בין רשעים גמורים ור"ש סבר כיון דלא חל לענין חיוב אין קוברין אותו אצל רשעים גמורים וז"ל התוס' שם בד"ה בין רשעים ור"ש ס"ל דאע"פ שיש בעבירה זו ב' איסורים מ"מ כיון דלא מחייב אלא חדא אין קוברין אותו אצל רשעים גמורים עכ"ד הרי משמע

בלא ראייה ודאי נראה כן דהרי בכל דוכתא דכתיב חי ממעטינן טרפה ולמה לא נימא גם גבי שעיר כן ומהא דבדף י"א [שם] לא אמרינן הך דרשה הא נתבאר לעיל דלא קשה כלל דר"א בר"י לשיטתו דס"ל טרפה חיה:

[ח] גם נראה עוד ראייה בעיקר הדין דבשעיר פסול טרפה מצד עצמו גם בלא הך סברא דאין הגורל קובע דהרי במסכת כריתות [כ"ה ע"א] שקיל וטרי הגמרא גבי עגלה ערופה אי נאסרת מחיים ומביא ברייתא דס"ל דלא נאסרת מחיים ומשני תנאי היא דתנא דר"י נאמר מכשיר ומכפר כו' עשה בו מכשיר כמכפר ופרש"י אלמא דנאסרת מחיים דכי היכי דגמיר מכשיר ממכפר יליף נמי מכפר ממכפר עגלה ערופה משעיר המשתלח ושעיר ודאי נאסר מחיים כמו שארי קדשים הרי דלתנא דר"י כי היכי דיליף מכשיר ממכפר כמו כן יליף מכפר ממכפר עגלה ערופה משעיר וכמו כן נלמד שעיר מעגלה ערופה לענין פסול טרפה דבעגלה ערופה פוסל בה משום דכתיב בה כפרה כקדשים. ועוד דהרי בציפורי מצורע למ"ד דטרפה אינה חיה ידעין בהו פסול טרפה מקרא דחיות וא"כ כיון דקיי"ל דטרפה אינה חיה וידעין פסול בציפורים שוב נלמוד מכפר ממכשיר דגם בו פסול טרפה ועיין בתוס' דכריתות דף כ"ה [ע"א ד"ה תנאין דכתבו להדיא דילפינן ג"כ מכפר ממכשיר וא"כ הא ידעין מזה דבשעיר פסול טרפה מצד עצמו גם בלא סברא דאין הגורל קובע וגם בנטרף אחר ההגדרה פסול. והא דלא קאמר ר"א בר"י בדף י"א הך סברא דנלמד מכפר ממכפר או ממכשיר הוא משום דהא הוי פלוגתא דתנאי דהא מאן דסבירא ליה שם בכריתות דעגלה ערופה אינה נאסרת מחיים לא סבירא ליה הך היקשא ומשום הכי אמר רבי אחא בר"י טעם לכ"ע דקודם הגרלה לכ"ע פסול משום דאינו קובע:

סימן מד

יחקור דהא דקיי"ל דאין איסור חל על איסור אי הוי רק לענין חיוב אבל לענין איסור חל או לא:

הנה בחולה ביוה"כ דקיי"ל דמאכילין אותו הקל הקל תחילה ויש לעיין ביש לפניו חתיכה של איסור אחד ובחתיכה השני יש שני איסורים רק דאין איסור חל על איסור אם יש להקדים החתיכה של איסור אחד ודין זה תלוי בהא דקיי"ל דאין איסור חל על איסור אם הוי רק

וגשאר שער בעלמא כפי הסברה החינוכה דחמור על קל מל וקל חמור לא ואמנם בחלוא טומאה על טומאה משמות שוטה לבחירה י' לרון מהך דוינה אנגע דמיון להדרי ולא מחלוא דנגעים אנשים ולא שייך לימר דלא לרון מנגעים כיון דש' שם דברים הסותרים ולא ידע' מה גילף ובחתי רק להעיר :

וע"ה (דף מ"ב ע"ב) כהן שה' מה מונח על כתיש והשיטו לו מתו ומת אחד ונגע בו יכול יהא חייב ת"ל ולא יחלל יא' זה שמחולל ועומד בו' וק' דל"ל קרא חיסוק ל"י דאין מקבל טומאה השני' כלל משום דשבע ל"י טומאה וא"כ אין כאן עבירה כלל וע"כ שם כסנ"י דכטומאה שלא בחיטורין לוקה משום דליכא טעמא טומאה לנגע וזה אין שוחר לסברא דשבע ל"י טומאה דמספח הטומאה הוי כמו חמור על קל דלא אמרי' שבע ל"י טומאה וכנ"ל וחלוי האז דלא זה שמחולל ג"כ הכוונה כן הוא דהאילו והוא סמא כבר אין מקבל עוד טומאה ומכאן הוא דילפי' באמת סברה דשבע ל"י טומאה. [ויש' להסתפק אי כי היכא דאמרי' לענין אלאחצ"א דאע"ג דאין תל איסור ב' איסור גמור עכ"ז איסורא בעלמא מיהא חילל לקבירו בו' ה"ה לענין טומאה כן דטומאה בעלמא מיהא חיללא ואע"ג דליכא מלקוח עלי' וזהו דתנן בבביתא יכול יהא חייב בו' ומוכח דחיובה הוא דליכא הא איסורא איכא וע' בראש' בהלכות קטנות בה' טומאה דקפסא משום' שמחוח דמטואר שם דאפי' לכתולה שרי ולהגיל יל' דפליגי בפלוגתא דתנאי ביבמות (דף ל"ב ע"ב) אי אע"ג דאלאחצ"א עכ"ז חל מיהא לקבירו בו' או אין חל כלל עשה' ואמנם מהך דמנחות (דף כ"ד) מוכח דאין טומאה השני' חלה כלל וכלל ואפי' איסורא ליכא עשה' בטולה סוגיא ואמנם בסך דמיור י"ל עוד בלח"ה כן דכיון דשטר רק מלא יחלל יא' זה שמחולל ועומד בו' אי"כ הרי זה דומה לדרשא דחולין (דף ק"ג ע"ב) דכען סמא האוכל ח"ט פטור משום דכתי' ומתו בו כי יחללוהו פרט לו שמחוללת ועומדת והתם בחולין חלי להך דינא בפלוגתא דאלאחצ"א ע"כ וע"כ כי היכי דלענין אלאחצ"א חל מיהא לקבירו בו' ה"ה בפר' דמיור ואמנם בח"כ יליף איסורא מקרא דלה' יסמא ואילו משמא לאחרי' עמה ומוכח קלח דתך דמיור דחיובה הוא דליכא הא איסורא איכא הוא ג"כ משום דך דח"כ ולא נשמעא דחל לקבירו בו' דאליכ' נוכח לומר דג' מחלוקות בדבר דלמס' שמחוח שרי לגמרי ולת"כ אסור נוקרא דלה' יסמא בו' ולבביתא דמיור אסור מסברא דחל לקבירו בו' וע"כ רמב"ם ה' איסורי ביאה פ"ו ה"ג דבגרושה וזנה ומללה ליכא לאו דלא יחלל משום חילול ידיה שהרי הן מחוללות ועומדות קודם ביאתו ע"כ וע"כ ג"כ אי איסורא מיהא איכא לקבירו בו' כיון דזה דומה ג"כ לדרשא דחולין הג"ל דקרי' ל"י הש"ס אלאחצ"א ולענין אלאחצ"א הא קיי"ל דחל מיהא לקבירו בו' וכמ"ס הפסח' בכמה דוכתי וגשאר אחרונים ז"ל ובחתי רק להעיר :

ועוד נראה דר"ל דאע"ג דאלאחצ"א היט רק לענין שוטה ועבירות האדם ואפי' למ"ד דלקבירו בו' נמי איט תל היט ג"כ רק דאין על האדם שום שוטה ואין נחשב לו עבירה השני' כלל רק עבירה הראשונה לבד אבל מ"מ הפשלה אחר י' אל האיסור כען חילול האשה וכדומה שפיר הוא שפ"ל גם כש' כבר איסור קדום ועי' מוס' סוטה (דף כ"ו ע"ב) דיה אכל דאחצ"א דתנן שם דעל ידי כל עבירות מקבין כתבו דאחצ"א רק לענין שחי' אבל לענין שחיטתא על כעלה פשיטא וכי משום דעבירות נינהו גרידי' עכ"ל וק' דמה זה הפשיטות הא למ"ד דאלאחצ"א אפי' בחוסף ומחור שפיר רחוי שלא חייבא לבטלה כיון דאין איסור אשה איש תל כלל ואין בביאה איסור אשה איש רק איסור הערוה ומכאן איסור הערוה הרי אינה נאסרת לבטלה ועל כרחך דאפי' למ"ד דאלאחצ"א פשיטא לאו להחוס' דהפשלה אחר יטע אל האיסור שפיר הוא שפ"ל ודאפי' הביאה אסרתא לבטלה ככל ביאתא וטומא ואפי' דאלאחצ"א ודוק' וחלום אס היום מחוס' סוטה הג"ל מוכח כן עכ"ז הסברה כזה עדיין לא ברינא לי כי' ויש לדבר הדעה כזה ובחתי פה רק להעיר [וע' ספרי לקח טוב כלל ו' אות ה' במקום ה' ד"ה וחלום שדנתי שם בכמו זה אס י' חוב צריפ' כ' כנוסר היכא דקדם לו איסור אחר שאין בו חוב צריפ' פ"ס וי"ל ג"כ דתלוי בכנ"ל דנהי דאין אלאחצ"א עכ"ז הפשלה אחר אל האיסור היט חוב הצריפה שההמרה מחייבם שפיר י' לו גם אס קדם לו איסור אחר ודוק' :

וע"ה (דף כ"ט ע"ב) דאמר דאין אהנן אלא מעבירות שאין קידושין תושבין ופריך מהא דתנא אלתנה לכ"כ בו' אלתנה אסור ומשאי הא מני ר"א הוא דאמר פטי הבא על הפטוי' שלא לשם אישות פשאלא וזנה ופריך אי ר"א מלי ארי' אלתנה יתני פטוי' ומשאי אינטיק' דר"א האילו ובנין אב הוא לא ניסמא קמ"ל ובתוס' שם (דף כ"ט ע"ב) ד"ה גירסא הביאו בשם פירש"י ח"ל האילו ובנין אב הוא ללמוד שאין אהנן אסור אלא בפטוי' ופטי' אבל תאלמנה לכ"כ דאסור ל"י כבר לא אי אהנן קמ"ל זה לשון רש"י עכ"ל והגה מלשון זה מוכח דארי' בכ"כ הבא על האלתנה שלא לשם אישות וקאמר דר"א דמיורע משאל פטי' ופטי' משום דכאן אסורה ל"י כבר בלח"ה משאל אלתנה לכ"כ ואיסור אלתנה לכ"כ הרי אין נעשית וזנה מחמתו ולכן גם משאל הפטיות אין נעשית וזנה דאין איסור הפטיות חל על איסור אלתנה דכ"כ דמכבר ולכן אין נעשית וזנה כאן מחא איסור הפטיות וא"כ מוכח מזה דהיכא דאלאחצ"א אי' גם הפשלה אחר י' אל הביאה אין נפסלת דסא אין נעשית וזנה בבאן מחא הביאה משמא דאלאחצ"א וא"כ ה"ה בכ"כ הבא על אשתו אלתנה נמי אינה נעשית חללה וכמוכח וחלום הא הש"ס קאמר רק דר"א לומר כ' משאל' לפי האמת י"ל דטעמא דבביתא באמת משום דאפי' אי אלאחצ"א עכ"ז פשולת הביאה נפסלת ופסיר נעשית וזנה וכנ"ל :

ואולם טע' לשון רש"י הג"ל דאמר דאלמנה לכ"כ אסורה ל"י כבר ק' להבין דבמתי קדים איסור אלתנה לאיסור הפטיות ואדרבה ללאורה איסור הפטיות קדים וע"כ בתוס' שכתבו דלשון רש"י ק' להבין וי"ל דכמו שכתב הרמב"ם בפ"ד קדושין דנבילה ביה"כ משב נבילה קודם ליה"כ משאל דבכתי' כבר י' איסור נבילה ואין עדיין איסור יוה"כ דאיסור יוה"כ הוא רק בבכתיבתו וכן כאן משאל אלתנה הרי ע"כ הביאה איסור אפי' אס' בוטל אחיה לשם קידושין ואילו משאל הפטיות הרי אין ע"כ הביאה איסור רק עד שטרק אל הביאה ענין ההפקדות היינו מה שהוא בוטל אחיה דך הפקדות וקדישות שלא לשם אישות וע"כ תשוב מחא זה איסור אלתנה קודם לאיסור הפטיות ודוק' היט ובחתי רק להעיר :

בר"ר עא (ע"ה) איסור חל על איסור. י' לענין איך איסור שחיטה בתוך דקדשים חל על איסור העלאת מוס' דהא השחיטה הוא מוס' ואפי' התחלת השחיטה וכמבואר בחילין (דף ל' ע"א) ורק כששוחט כהנא בפנים ק' לומר חודה ודרך הכשין היא אכל כש' זמן בחון הא ה"ל השחיטה העלם

בר"ר ע (ע"ה) אין איסור חל על איסור. נסתפקתי כ"ג הבא על אחותו אלתנה אי נעשית חללה למ"ד דאלאחצ"א ובפשיטות נראה דכיון דאין חללה אלא מחיטורין מאנה וכן דאיסור האלתנה הא לא חילל אין כאן אלא איסור אשתו דאט' איסור הכונה ולא נעשית חללה וחלום למ"ד ביבמות (דף ל"ב ע"ב) דהא דאלאחצ"א היינו רק לענין שוטה אבל פסא האיסור חל לקבירו בו' אי"כ נראה דמתחללת משאל ע"כ האיסור ואמנם למאן דלית ל"י שם אלאחצ"א אפי' לקבירו בו' אכתי איכא למיכע' ועוד נראה דאפי' למ"ד דחל לקבירו בו' עכ"ז הרי אינו לאו ע' יבמות שם (דף ל"ג ע"ב) מירי חשאיות קמני או לאוי קמני איסורי בעלמא קחשיב למאי ג"מ לקבירו בו' וא"כ כיון דאין אל האיסור ערך לאוי דאיהי מתחללת על ירו' ע' יבמות (דף ס' ע"א) פלוגתא אי י' חלל מחייבי עשה ויש לחלק דאס' פסא האיסור הוא רק איסור עשה משאל' כאן דעלם האיסור הוא איסור לאו וע"כ נהי דמשאלת אלאחצ"א אי' שחול ממנו ערך לאו עכ"ז כיון דאיסור בעלמא עכ"כ חל ממנו שפיר מתחללת על ירו' :

13

כיוה"כ ולפי שהוא נהנה מן ההקדש בשוגג חייב אשם מעילה כמו שיחבאר במעילה ולולי שהאכילה הזאת בשגגה לא נתחייב עליה חטאות. ויש בכאן ענינים ראויים שאבאר אותם לך דרך קצרה כדי שיחבאר לך בהם כל ההלכות האלו שבפרק הזה ובהם יחבאר לך מה שנאמר בהם משלישי מיבמות בהלכה שהבטחנו שם לדבר במקום הזה וזהו שהאיסורים הרבים שחלים על דבר א' אי אפשר אלא באחד משלשה צדדים או ככולם והוא איסור מוסף ואיסור כולל ואיסור בת אחת ואי אפשר שיחול איסור על איסור אלא באלו השלשה פנים לפי כלל העקרים שבידינו אין איסור חל על איסור המשל למד הדבר דומה כגון שיהיה בשר נבילה או בשר בהמה טמאה או חלב שנתבשל בחלב אינו חל איסור בשר בחלב על איסור הנבילה כדי שיהא האוכל ממנו חייב שתי מלקיות אלא מלקות אחד בלבד כמו שנתבאר במסכת חולין והנני מבאר לך אלו שלשה עקרים בדוגמות מההלכה זו שאנו מפרשין אותה וכמו שביארו בגמרא ועל פיהן תקיש האיסורים אמרו שאמחת הדין הזה הוא שיהא האוכל נטמא קודם שיביא שתי שערות בשנים המסויימים לכשיגיע לפרקו נאסר עליו אכילת חלב ואכילת קדרים בטמאה בשעה אחת הרי אלו שני איסורים באין כאחת וחייב גם כאן במעילה וזהו איסור מוסף וג"כ החלב הזה שאכל קודם קדש היה אסור לאכול חלבה ומותר ליהנות בו ולפי שהקדש נאסר בהנאה ומיגו דאיתוסף ביה איסור הנאה איתוסף נמי איסור לענין אכילה דחייב על אכילתו אשם מעילה וזהו איסור מוסף וג"כ החלב הזה שאכל קודם שיהא נותר היה מותר לגבוה ואסור להדיוט וכשיהיה נותר נאסר לגבוה איתוסף נמי ביה איסור לענין אכילה ולפיכך חייב על אכילתו משום נותר ואם אכלו ביום הכיפורים איתוסף עליו איסור אכילת היום שהוא איסור כולל כל האוכלים וכל המשקים והואיל ואסור ביום הזה לאכול בו דבר המותר הרי הוא ג"כ מוסף איסור בדבר האסור באכילתו לפי שהוא כולל החלב הזה בכלל מה שאסור

לאכול זהו איסור כולל ושמור אלו העקרים ושים אותם נגד עיניך לפי שאין חילין בדבר אחד איסורים הרבה אלא באחד משלשה עקרים והוא איסור מוסף ואיסור כולל ואיסור בת אחת. ואמר רבי מאיר דוגמא אחרת באיסור בת אחת והוא כשיוציא בפיו בשעת אכילתו שהוא חייב שמים משום מוציא מרשות לרשות בשבת וכן כיוה"כ לפי שאיסור שבת ואיסור יוה"כ באין כאחת ואין בזה חולק אלא שההוצאה אינה אכילה כמו שאמרנו. ויש במה שנשאנו ונתנו עכשיו נקודה נפלאה אנו מייצגין עליה לפי שהיא מפתח לענינים אחרים ומוסף על מה שיש בה מדרדוק הענין וזה שידוע הוא שבשר בחלב אסור בהנאה והחלב דרך (משל) [בשול] מותר בהנאה לכשיבושל החלב עם החלב למה אינו חל איסור בשר בחלב על איסור חלב והוא ההיקש שנבילה שהוא איסור מוסף כמו שאמרנו כאן בחלב הקדרים ונתחייב על אכילתו מעילה לפי שניתוסף בו איסור הנאה והתשובה על זה שבשר בחלב נאסר בהנאה מפני שאסור הכתוב לאכילה כמו שהקדמנו שכל איסור האכילה אסור בהנאה עד שיפרט לך הכתוב ואין שם כתוב שאסור אכילתו וכתב איסור הנאתו רק שני הענינים יחד הם איסור בשר בחלב ולפיכך כשאנו אומרים אין איסור חל על איסור לא יחול איסור בשר בחלב על איסור נבילה ולא יהיה אסור בהנאה אבל הוא מותר בהנאה והאוכל ממנו לוקה משום נבילה ואין שם איסור בשר בחלב כל עיקר לפי שלא חל ולא תהיה הקושיא במקומה עומדת ויהיה כמו חלב קדרים בשר אכלת אס אמרנו עליו שהוא אסור בהנאה כמו שאנו אומרים בקדרים והאוכל ממנו אינו חייב משום בשר בחלב או היה ראוי להקשות ואין הדבר כן אלא אנו אומרים שבשר זה בחלב לא נאסר בהנאה אלא תראה המשנה אמרה בפירוש שבשר בהמה טמאה מותר לבשל בחלב ומותר בהנאה וכבר נתבאר זה במקומו וזכור הענין מפני שהוא מטעה הכל ותקיש עליו בכל הדומה לו.

בית שאול
ד משנה ארבע חטאות ואשם א'. עי' מו"ק מ"ש נשם המוס'. והנרי המוס' ממוס' כמ"ס הכנ"ז כן והמהרש"א נשבעות דף כ"ד, ועי' שעה"מ פ"ו משניות ה"ח.

הג' וחי' הרש"ש
חיי"ט דה"ה ארבע חטאות. ואפי' לרש"ש כו' כמו שאכתוב כו' בסוף פ"ה. אלל מה יענה על טעמ' דיה"כ דלחנה מחמת קד"ס. ובה"ח פליג בלול נללה כיוה"כ.

תפארת יעקב
בנינו את ב י"י כו' אז שח' דם שרץ. ל"י מלי לירוף נכ"פ שין טוה דמטמא משום מגע וערפ"ג דהללות. שז מלחמי קן נהרש"ש. בא"ד אב"י מ"ש עוד כו' לא ידענא מני". משנה ערובה הוא רפ"א דטהרות ע"ש. בא"ד ואז אינו רק ראשון לטומאה. טמא שרץ נמי ראשון לטומאה הוא. בא"ד ותו כו' אפ"ה אינו חייב רק מלקות. אינו נראה וכן צטמא שרץ כח הרש"י דחייב רק מלקות ולא נשרץ ע"ש [מיהו אין זה מוכרח ע"ה]. בא"ד ואפשר דלח"ט כו' מיידי בנכנס ודא עבר. המוס' שם כתבו להדי' דמיידי צענד ע"ש ד"ה וינכנס למקדש.

מלאכת שלמה

דהו בשלש מ"מ השח' שנשטפו ונזרק דמן כהלכתן לינתוהו בשלש. אבל ליכא למימר דאיידי צנכור שהרי קאמר צנמרא אקדשיה מנו דאיתוסף צאסור וכו' ואי היה מיידי צנכור לא היה אסור אקדשיה שהרי קדוש נפטר רחם מוס' ו"ל. אלל שם צנכור דף כ"ד ליכא צנמרא מאן דמוקי לה צנכור וליכא כמה שני החס' אפרכא דפריך החס' משכחם לה חמש כגון שאמר שבעה שלא אוכל חמרים וחלל דמנו דחילל לחמרים חילל נמי לחלל ומשני כי קמני איסור הצא מאליו אלל איסור הצא מעצמו כגון ע"י שבעה לא קמני אע"י דאית ליה כולל נמי צאסור הצא מעצמו וליכא נמי מאן דמוקי לה החס' אלינא דר' אליעזר דאמר ק"פ שני דהוריות הנשיא מציא שעיר ע"ש וצנמקנא משני החס' כי קמני מיידי דחילל דוקא אמרי דאית ציה משחא אלל שבעה דחילל נמי אמרי דאית ציה משחא כגון שאישן ושלא אישן לא קמני ע"כ. ובגמרא פריך וליחמי חמש טמאות וטומאה כגון דאלל בית פיוגל ומשני צדא ציה מיידי צנמי צנמית לא קמיידי וטומא ופיוגל צדא ציהמה ליכא דפגול אינו אלל ד' ענדות של דס הלכך לא חילל עליה טומא. והדר פריך והרי משכח פגול וטומא צדא ציהמה כגון וכו' ומשני צאכר אחד קמיידי צנמי אכרים לא קמיידי. ופריך והא נמי משכחם ליה צדא אכר כגון וכו' ומשני צנמי אחד קמיידי צנמי וזתים לא קמיידי ופריך ולא והא קמני יוה"כ וזתים הכפורים כותבת הוא דמחייב וכותבת אית שני זתים ומיך ר"פ להכי לא חנא פגול דלא מיידי צנמי זתים חלב. ודקא קשיא לך כותבת כגון דמליה לחלב צנמית והשלימו לככותבת אלל החלב עצמו אין בו אלל כזית ורב דאצ בר אחא מתיי חמש טמאות וממך לה כגון כזית פגול מצהמה אחרת צדהה ולא משני כהני שני דקא משניין ופריך עליה צנמרא וזתים שש טמאות וטומאה כגון דאלל נמי כזית דס שהוא זית שלישי ומשני עליה דחנא צדא אכילה קא מיידי צנמי אכילות לא קמיידי ושיעור חכמים דאין צית הצלעה מחזיק יותר משני זתים: ואשם. מעילות שאפילו הוא כגון צית אימורים זר הוא:

קאי ושהה אנכנס למקדש דלמה לי שהייה כיון שהיפך צנמרא ממחייב דענדוהי היא דאפילו החס' נפרק שני דשבעות דקבעי שיעור שהייה שיעור השתחוהה הני מילי כשנמטא צנמי צהיכל אלל כשנמטא כחון כשנכנס לאלתר חייב אלל ושהה קאי באכילתו אולכין טמאין או צנמיין משקין טמאין וכו' וכן פירש רע"ל. ר' אלעזר. גרסין בלי יוד דהא פליג עליה ר' יהודה צנמייתא וקרי רב עליה דר' אלעזר טובינא דחיימי. ועיין ב"ב פ' שמיני קרא דיין ושכר אל חס' צנמרא א': **אם הפסיק בה או שנתן לתוכה מים כל שהן פטור.** כך הגיה הר"ר יהוסף ו"ל וכתב כן מלחמי. פירוש וקאי ארצותיה דלעיל דהי לשון נקבה ע"כ. ואימה צנמו' פ' הדר דף ס"ד: **פטור.** ולענין נשיאות כפים פסק הרמב"ם ו"ל צנמי" דהלכות נשיאות כפים סימן ד' דמותר: ד יש **אוב"ב אבי"ה אחת.** גמרא ס"פ הורק דשנא ומוס' פ' חלון דף פ'. וצנמרא פ"ד לחין דף ל"ד וצנמרא שבעות שמים צנמרא דף כ"ד ומוס' וצנמי פ' צ"ש דף מ"ד ודר"פ גיד הנשה ודס"פ כל הבשר דפ"ק דחמורה דף ג'. ועיין צירושלמי ר"פ המיית. ועיין צנמרא ו"ל ספ"ד לחין שהארץ ו"ל לצאר מחניחין דהכא דשייכא לחמניחין דהס' כמ"ש שם ספ"ד לחין. וביד ספ"ד דהלכות מ"א וצנמי" דהלכות פסולי המוקדשין סימן י"ט ובפ' שני דהלכות שגגות סימן ד'. **בפירוש רע"ז** צאסור גרדא כגון האוכל נבלת וכו'. אמר המלקט א"י כגון היכא דאמר שבעה שלא אוכל חלב ואכל דאינו חייב אלל משום חלב ולא משום שבעה דאין איסור חל על איסור וכן נזיר שאמר שלא אוכל ענבים ואכל אלל צנמקס איסור מוסף היכא דנימספו אחרים על איסורו או צאסור כולל היכא דכולל צנמי המותרים עם צנמי האסורים כגון נזיר שאמר שבעה שלא אוכל חמרים וענבים מגו דחל עליו איסור שבעה אחרים חלה עליו נמי אענבים הרגומ"ה ו"ל: **ד חטאות ואשם אחד.** וא"ת אחי לא חשיב חמשה כגון נשבע שלא יאכלנה ואלנה ו"ל מיידי דאיתיה בשלש לא קמני. ומוקדשין דחמי אע"י

שלא יאכל שתייה כחמת, ואילו אכל אחד מהן היה פטור, כאוכל חצי שיעור. ומוכח מזה, דאף היכא שהיה אכילתו כזו בלא האיסור אינו חל, מ"מ אמרינן מיגו דכולל, וחלו שניהם, וה"נ בגיד, נהי דבלאו האיסור להדיט לא יאסר לגבוה, מ"מ שפיר אמרינן מיגו וחלו שניהם:

(ב) אבל קשה לזה מדברי הרמב"ם בפיה"מ לכריתות [י"ג ע"ב] "ז"נ קודם הנפלאה", שכתב דמשו"ה לא אמרינן בצער בחלב מיגו דאימוסף איסור הנאה אימוסף נמי איסור אכילה, משום דאיסור הנאה תלוי באיסור אכילה, וכיון שלא נאסר באכילה לא נאסר בהנאה כלל, ואמאי לא נימא מיגו ככה"ג, דהא אם יאסר באכילה יאסר גם בהנאה:

(ג) [שו"ר דהקוסיא על הרמב"ם אפשר ליישב, דגבי צער בחלב, איסור"נ הוא בתולדה מאיסור אכילה, וא"כ איסור אכילה נריך לקדום לאיסור"נ, אבל בתאנים וענבים אין האיסור על האחד מכא השני, אלא כל אחד אסור מצ"ע, ושניהן אסורים מכא השבועה, והשבועה היא רק על שניהן ולא על אחד מהן, אבל אין אחד נריך לקדום לחצירו. ובשבועה שלא אוכל היום ואח"כ אמר שלא אוכל היום ומחר, דומה לתאנים וענבים ולא לצער בחלב [עיי' באור שמה פ"ד משבועות [ה"ח]]. ועיי' בפה"מ ל"ח קפ"ז]:

(ד) והנה דברי הרמב"ם שם נריכין ביאור, שכתב דליכא קרא מיוחד לאכילה ואידך קרא להנאה, ובגמ' [חולין קט"ו ע"ב] מצוהר ההיפוך, דתלחא לא תבשל כתיבי, חד לאכילה וחד להנאה. אבל עיי' בספר המצות ל"ח קפ"ו, שהרמב"ם הקשה על עצמו למה לא מנה איסור הנאה בצער בחלב ללא מיוחד, ותיירך דשני הלואין בצער וחלב לאכילה והנאה, הן עיין אחד, שהוזהרנו שלא ליהנות מצער וחלב בשום אופן, בין ע"י אכילה או הנאה אחרת, שגם האכילה היא מין ממניי הנאה. ונראה כוננו, דאף דכתיבי שני לאוין, אבל הענין המזהר מהן אינו אלא אחד, כמ"ס הרמב"ם בשורש ט', שאילו היו כחוצין עשרה פעמים לא תאכל דם, לא היו נחשצין במנין המצות רק ללא אחד. והוה כוננו בפירוש המשנה הנ"ל, דאינן שני איסורין נפרדין, אלא שניהן הן איסור אחד. ואף דכתיבי תרי קראי, היינו דאי מחד קרא, לא הוי ידעינן אלא איסור אכילה לחודיה, דהא לא כתיב בלשון לא תאכל, דליהוי משמע גם איסור הנאה, כדר' אבהו [פסחים כ"א ע"ב], אבל השתא דכתיבי תרי קראי, גלי לן רחמנא דבשר בחלב הוא כשאר איסור"נ, דאיסור אכילתו והנאתו הוא איסור אחד:

(ה) אבל קשה, דאיך אפשר לומר בצער בחלב דאיסור אכילה והנאה איסור אחד הוא, הא בשר בחלב אסור באכילה גם אם לא נהנה כלל, כגון שעירב צו דבר מר, או שאכלו רותח עד ששרף גרונו [רמב"ם מאכלות אסורות פ"ד ה"י-א], וא"כ א"א לומר בצער בחלב דאיסורו באכילה

דאין ראייה מאשה לאיש, משום כי יקח ולא כי תקח, כמ"ס הר"ן בנדרים דף ל' ע"א [ד"ה ואשה נמי], וכן בקטן שקידש לאחר שיגדיל, כיון דחלות הקינן הוא בשביל גדול, מהני מעשה קטן:

(ו) ובספ"ב דגיטין [כ"ג ע"ב] אין עבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה משום שאינו בן כריתות. ויש להסתפק בפירושא דהך מילתא, אם הכונה שמפני שאינו בן כריתות אינו יכול להעשות שליח לקבלה, דהשליחות עצמה הוא ג"כ דין כריתות — ולפי"ז נשמע מכאן שאם היה נעשה שליח, היה יכול לעשות מעשה הגירושין, ואף שלעצמו אינו יכול לקדש ולגרש, היינו בכח עצמו, אבל אם בא בכח משלחו יכול לעשות מעשה הגירושין, אם היה שליח, אלא דהגרעיותא היא שאינו נעשה שליח כלל — או שנפרש להיפוך, דאפילו אם נעשה שליח, מ"מ אינו יכול לעשות מעשה הגירושין, דלא עדיף מה שנעשה שליח לקדש מאילו קידשה לעצמו. ונראה ראייה לפירוש ראשון, ממ"ס הר"י מיגש [ח"ד בר"י שם י"ב ע"א מדפי הר"ף] דדוקא לקבלה עבד אינו נעשה שליח אבל להולכה גם עבד כשר. ובשלמא אי נימא דהגרעיותא היא בחלות השליחות, אפשר לבאר שיטה זו לפי דעת הרמב"ם [גירושין פ"ז ה"א, ד'] דבשליחות לקבלה נריך עדים לקיום הדבר, דהוי דבר שצערות, ושליחות להולכה לא הוי דבר שצערות, וא"כ ה"ה גם לענין לאו צר כריתות מפלגינן צהכי, אבל אם נפרש שהשליחות מחד עצמה יכולה לחול גם בעבד, אלא שאינו יכול לעשות מעשה הגירושין, א"כ אדרבא, עיקר הגירושין הוא ע"י המגרש ולא ע"י המתגרשת. ועוד דהא חזינן למ"ד דאדם מקנה דשלצ"ל, יכול עבד לקדש לאחר שיתחרר, וא"כ מוכח שבע"ז יכול לעשות מעשה הקידושין, וה"ה דיכול לקדש בשביל משלחו, אילו היה נעשה שליח, אלא על כרחך דהגרעיותא היא בהשליחות עצמה, שאינו נעשה שליח כלל לגרש, משום דגוף השליחות הוי דבר שצערות:

סימן ל'

פרק ד' אחין [ל"ב ע"א]

בענין אין איסור חל על איסור

(א) בתום ר"פ גיד הנשה [חולין צ' ע"א ד"ה קדשים] הקשו, דנימא מיגו דאימוסף איסור גיד לגבוה אימוסף נמי להדיט. והמהרש"א שם הקשה, דהא כל פסולו לגבוה הוא משום איסורו להדיט, וכיון דאינו אסור להדיט, משום דאין איסור חל על איסור, ממילא הוא כשר לגבוה ואין כאן מוסף. ועיי' ספ"ג דשבועות [כ"ד ע"ב] שבועה שלא אוכל תאנים, וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים, מיגו דחיילא אענבים חיילא נמי אתאנים. והתם אילו לא חיילא אתאנים לא חיילא נמי אענבים, דהא שבועתו היתה

(15)

בקודם לשתי הלחם, מפני שהוא ג"כ חדש לגביו, דהא מה"ט לא יציא קודם לשתי הלחם, מפני שהוא חדש לגביו. ומ"מ השיב יהודה בר' נחמיה דאיכא למיפריך, דחדש זה חמור, דאסור גם להדיוט, וחדש זה קיל, דמוותר להדיוט: **אלא** דקשה לפי"ז מירושלמי סוכה ס"פ לולב וערבה [פ"ד ה"ז] דמים מגולין פסולין למזבח משום ממשקה ישראל, כיון דאסורין להדיוט משום סכנתא. ולגבי גביו לא שייך האי טעמא דסכנתא, אלא דמ"מ כיון דאסורין להדיוט פסולין לגביו, ומוכת מזה דהאיסור להדיוט פוסלו לגביו. ואפשר דלהירושלמי תרוייהו טעמי איתנהו. מיהו ברש"י ותוס' ס"פ לולב וערבה [מ"ח ע"ב ד"ה שריין והמים], פירשו טעמים אחרים לפסול מים מגולין ע"ש:

(1) **ובדבר** הרמז"ס הנ"ל מצואר דהא דאין איסור חע"א, הוא דאין האיסור השני חל כלל, דהרי כתב דמשו"ה מותר בשר בחלב גם בהנאה, אף דמטעם נבילה או חלב אינו אסור בהנאה, וכן לענין שלא כדרך אכילה, דשרי בנבילה ובבשר בחלב אסור, והכא שרי מטעמא דאין איסור בשר בחלב לחאין, ואי נימא דכלל מקום דאין חע"א, ישנו להאיסור השני אלא דאין נענשין עליו, א"כ איך יהא מותר בהנאה ושלל כדרך אכילה, דהרי אסור גם באכילה משום בשר בחלב אלא שאין לוקין עליו.

וברתום' פרק ד' אחין (ל"ג ע"א) ד"ה אלא מליקה בבת אחת הוא דמשכחת לה, וא"ת היכי הויה בבת אחת, והא מיד כשנמלקה הויה נבילה, ואיסור זרות לא חייל עד אחר זריקה, שיש שעת היתר לכהנים וכו', וי"ל דאיסור נבילה נמי לא חייל עד אחר זריקה דנפקא איסור מעילה, דלא חל איסור נבילה על איסור מעילה וכו', ואע"ג וכו' דהיתר זריקה שנינו, ומשנראה לזריקה נפיק מידי מעילה, מ"מ איסור איכא עד שיזרוק, הילכך לא חל איסור נבילה עד אחר שיזרוק עכ"ל. ואי נימא דהא דאחע"א הוא רק לענין עונש, אבל איסורא איכא, אכתי תיקשי איך חל איסור זרות על איסור נבילה שחל מיד כשנמלקה, וכמו שאיסור נבילה לא חל על איסור מעילה, אף דליכא מעילה משנראה לזריקה, ה"נ לא יחול איסור זרות על איסור נבילה, אף דעונש נבילה ליכא. ומוכת מזה דצמקום דאחע"א, גם איסורא ליכא. [וכן מצואר להדיא בתוס' ר"פ גיד הנשה [צ' ע"א ד"ה קדשים], דמשום דאין איסור גיד חל על איסור מוקדשין, מותר לאכול הגיד אחר זריקה ע"ש]:

(ח) **ובש"ט** צ"ח צדק (סי' ס"ט), דן שם איך חל איסור נולד ציוס טוב על איסור טריפה. והתם ליכא נפק"מ כלל לענין עונש אלא לענין איסורא גרידא, ומצואר דעתו צפשיטות דליחא לאיסורא כלל צמקום דאחע"א².

הוא מפני שהוא מין ממניי הנאה, והדרא קושיא לדוכתא, למה לא יאסר בהנאה אפילו אין בו איסור אכילה. וגם נריך ביאור, למה לא נאמר גם בהקדש שאיסור אכילה והנאה איסור אחד הוא, וראינו (רמב"ם מעילה פ"א ה"ג) שבהקדש לוקין על הנאה, משא"כ בכל איסור¹ אין לוקין על הנאתו, לדעת הרמז"ס [מאכלות אסורות פ"ח ה"ז], ועיין במל"מ ריש הלכות מעילה [שם]:

(1) **עב"פ** מדברי הרמז"ס נראה כדעת מהרש"א, דלא אמרינן מיגו דחייל אהיתרא חייל נמי לאיסורא אלא היכא שהיתר ראוי להיות נאסר לצדו גם בלא האיסור, ושפיר הקשה מהרש"א דאם לא יחול איסור גיד להדיוט לא יחול גם לגביו, ובכה"ג לא אמרינן מיגו.

אלא דמטעם אחר ל"ק קושיא מהרש"א, דנהי דאין אחע"א, מ"מ ישנה לסיבת האיסור. ותדע, דודאי לענין תפיסת קידושין לא יועיל הך דאחע"א לומר שאינה ערוה ותפסי בה קידושין, והוא מהאי טעמא, דסיבת האיסור לא פקעה, ובהא סגי למנוע קידושין מלחול. וה"ה לענין ממשקה ישראל, אף דאין אחע"א, מ"מ לא מיקרי ממשקה ישראל, כיון דישנה לסיבת האיסור.

ובן מוכח בתוס' מנחות (ס"ח ע"ב [ד"ה לא]), דהא דיתבי ר' טרפון וקא קשיא ליה מה בין קודם לעומר לקודם לשתי הלחם, אמר לפניו יהודה בר' נחמיה, לא אם אמרת קודם לעומר שכן לא הותר מכללו אלל הדיוט, תאמר קודם לשתי הלחם שהותר מכללו אלל הדיוט, ובתוס' שם, חימה דנקט האי לישנא, דהוה ליה למימר קודם לעומר אסור משום דבעינן ממשקה ישראל, ונראה דר' טרפון נמי לא אישתמיטתיה האי טעמא, אלא דקשיא ליה מה בין קודם לעומר לקודם שתי הלחם, ונילף קודם לשתי הלחם מקודם לעומר כו' עכ"ל. ולכאורה אין תירוץ מוצן, דכיון דקודם לעומר פסול משום דלא הוה ממשקה ישראל, וקודם לשתי הלחם, דמוותר להדיוט, שפיר הוה ממשקה ישראל, איך אפשר ללמוד זה מזה:

ונראה דבהא דאמרינן דהאיסור להדיוט פסול לגביו משום דבעינן ממשקה ישראל, יש לפרשו בשני אופנים.

(א) דהאיסור להדיוט פוסלו לגביו. כגון חדש קודם לעומר, דאסור להדיוט מפני שהוא חדש, ופסול לגביו לא מפני שהוא חדש, אלא מפני שאסור להדיוט. (ב) י"ל דאוחה הסיבה צעמא שאוסרתו להדיוט, פוסלתו לגביו. דכמו שאסור להדיוט מפני שהוא חדש, ה"נ פסול לגביו מפני שהוא חדש, ולא מפני שאסור להדיוט, דאין פסולו לגביו מפני האיסור להדיוט, אלא מפני סיבת האיסור. ולפי זה שפיר יש ללמוד קודם לשתי הלחם מקודם לעומר, דכמו דפסול קודם לעומר מפני שהוא חדש, ה"נ יש לפסלו

א עיין לקמן סי' מ"ב אות ג' ד"ה ומוה נראה. ב עיין לקמן סי' ס"א אות ד'.

בחלב שאסור באכילה). וכפי הנראה שלזה כיוון ריש לקיש באמרו חדא מתלתא אי הדר דינא ואתי במה הצד פרכינן כל דהוא, דלדברי איסי אין צורך לזה, רק ליישב דברי רבי עקיבא, ודו"ק בכל זה.

כג, יט (לא תבשל גדי)

שם (מכילתא פרשה כ) רבי אומר: (דברים יד, כא) "או מכור לנכרי... לא תבשל גדי", אמרה תורה כשתמכרנו לא תבשלנו ותמכרנו (מכאן למדת שאסור בהנאה, עכ"ל המכילתא). הנה לפי גירסא זו אתי שפיר מה דקאמר הגמרא בכריתות דף כג, ב, דהא רבי דסבירא ליה איסור חל על איסור, והני מילי איסור חמור על איסור קל, אבל איסור קל על איסור חמור לית ליה. וכתב רש"י (והא דאיסור חמור חל על הקל) לא אתפרש לי היכא (עכ"ל רש"י). ולפי זה ניחא, דלפי מה שפירש הרמב"ם בפירושו למשנה בכריתות, דלמאן דאמר אין איסור חל על איסור, בבשר בחלב לא מתסר בהנאה כיון דליכא איסור אכילה. יעויין שם². אם כן הכא דמתסר בהנאה למוכרו לעובד

שעת הכושר, דאין זה פירכא רק כל דהו⁶. והא דיליף אסי לקמן (לב) וקא פריך מה לערלה שכן לא היה להם שעת הכושר, וחשיב לה פרכא גמורה⁷, משום דתמן לא היה לאיסור ערלה מעולם לבא להיתר, והאיסור חל מעיקרו⁸, מה שאין כן בנבילה לא היה איסור נבילה מעיקרו רק שהיה אסור משום אבר מן החי ובשר מן החי, והיה מצי להיות היתר על ידי שחיטה, אם כי⁹ זה סברה להיות מפני זה שינוי בדין. ועיין רש"י פרק קמא דבכורות דף י, ע"א ד"ה לדיריה נמי: (לצורך ישראל עצמו היתה לו שעת הכושר), אבל שור הנסקל (ועגלה ערופה) לא היתה לו שעת הכושר אפילו קודם לכן, דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת — עכ"ל רש"י — אך אין זה רק פירכא כל דהו¹⁰. לא אם אמרת בחלב ודם שכן חייבין עליו כרת (תאמר בבשר בחלב שאין איסורו משום כרת [ואם כן תו אם תאמר גיד ונבילה יוכיחו הוה הדר דינא, ואף בתלתא אם הדר דינא פרכינן כל דהו¹¹, וכמו שפירש ריש לקיש בפרק כל הבשר (חולין) דף קיג, ע"א¹² ודו"ק] תלמוד לומר "לא תאכלנו" (הביא בשר

מתרתי — אפילו כל דהו פרכינן, חדא מתלת — אי הדר דינא ואתי במה הצד, פרכינן כל דהו, ואי לא, קולא וחומרא פרכינן כל דהו לא פרכינן.

(כג, יט) 1. בסוגית "לא תאכלו כל נבילה, לגר אשר בשערך תתננה ואכלה". כלומר, איסור אכילת נבילה והיתר הנאה ממנה. זאת לעומת איסור הנאה (להלן במכילתא) אם יבשל את הנבילה (האסורה באכילה) בחלב (המותר בשתיה). כידוע בישול בשר (כשר המותר באכילה) בחלב כשר (המותר בשתיה) אסור בשלושה לאוין (אכילה, שתיה, הנאה). סוגיתנו עוסקת בענין איסור (בישול) חל על איסור (נבילה). נכדי להקל על הלומד בהערות להבחין בין חלב ובין חלב (חי"ת צרויה) כתבנו את השני בתוספת יו"ד (חילב). 2. פרק ג משנה ד (תרגומו של ר"י קאפח) ...ויש כאן כללים ראוי שאבארם לך בקיצור... והם: שאלו האסורים הרבים הנקבצים

את איסור אכילת תערובת בשר בחלב. 6. אבל אילו היינו לומדים מן הצד השווה של שניים בלבד יכולנו להקשות פירכא כל שהוא כדי לדחות את הלימוד ה"חלש" של ה'מה מצינו'. 7. ואילו כאן הקושיא 'לא היתה שעת הכושר' לפי דברי רבינו נחשב כפירכא כל דהו בלבד, ולכן אין מביאים אותה. 8. וזוהי סיבה, איפוא, לומר 'לפיכך אסור בהנאה' (מכילתא שם). 9. נראה שצ"ל אם כן, כלומר לא הרי אי שעת ההיתר של ערלה כהרי אי שעת ההיתר של נבילה. 10. וכאמור, פירכא כל דהו אינה מועילה כשלומדים מן הצד השווה של שלושה גורמים. 11. ולכן המכילתא לא החזירה את הדין, באשר אז יכולנו לפרוך 'מה לאלה שלא היתה להם שעת ההיתר'. 12. צריך להיות חולין קטז, ב: אלא אמר ליה רב מרדכי לרב אשי, הרי אמרינן משמיה דריש לקיש (קז, א): חדא מחדא — קולא וחומרא פרכינן, כל דהו לא פרכינן; חדא

(19)

כוכבים כשמבשל נבילה³, אם כן אתו איסור דבשר בחלב וחייל על איסור נבילה, אלמא דאיסור חמור חייל, דהוא חמור, שכן בפני עצמו אסור בהנאה⁴. דאם לא היה חל לענין איסור אכילה לא היה חל לאיסור הנאה, דהנאה ואכילה בני ענין אחד הוא⁵. תדע, דלא לקי כשאוכל בשר בחלב שתיים — אחד משום אכילה ואחד משום הנאה. ולרמב"ם לא לקי על כל הנאה כלל וכלל⁶, לבד במוקדשין⁷

דהקדש ממונא דגבוה הוא, וממונא לא שייך שיהא 'אין איסור חל על איסור', כיון דממונא הוא, ובודאי אסור להתהנות מממון דחבריה, דאטו משום דממון גבוה הוא גרע⁸? ! אתמא ! וכיון דאיתוסף איסור הנאה⁹, הוי איסור מוסיף במוקדשין. וזה ביאור נפלא בסייעתא דשמיא לנקודה הנפלאה של הרמב"ם שם שקיצר באמרים כדרכו¹⁰. ועיין טעם המלך¹¹ ופתח הבית¹², והנראה לעניות דעתי כתבתי. והך

בדבר אחד לא יתכן אלא באחד משלושה פנים או בכולם יחד, והם: (א) איסור מוסיף (ב) איסור כולל (ג) איסור בת אחת. אבל אין שום דרך שיחול איסור על איסור בזולת שלושה פנים הללו, כי מן הכללים אצלינו — אין איסור חל על איסור. המשל בכך, אם היה בשר נבילה או בשר בהמה טמאה או חילב שנתבשל בחלב, לא יחול איסור בשר בחלב על איסור הנבילה שיהא האוכל ממנו חייב שתי מלקיות, אלא מלקות אחד בלבד כמו שנתבאר בגמרא חולין (קיג, א) ... ויש בדברינו אלה נקודה נפלאה נעיר עליה, לפי שהיא מפתח לענינים אחרים נוסף למה שיש בה מדיוק העיון, והיא: מן הידוע שבשר בחלב אסור בהנאה, והחילב דרך משל מותר בהנאה, ואם בישל החילב בחלב מה טעם לא יחול איסור בשר בחלב על איסור חילב, והוא הדין בנבילה בהיותו איסור מוסיף... והתשובה לכך שבשר בחלב לא נאסר בהנאה אלא מחמת שאסר הכתוב אכילתו לפי הכלל שביארנו, שכל שנאסר באכילה נאסר ליהנות בו עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפירש בנבילה (פסחים כא, ב). ואין בו פסוק האוסר אכילתו ופסוק האוסר ליהנות בו, אלא שני הדברים יחד הם איסור בשר בחלב. וכיון שאמרנו 'אין איסור חל על איסור', ולפיכך לא יחול איסור בשר בחלב על איסור נבילה, הרי לא יהא אסור בהנאה אלא יהא מותר בהנאה, ובאוכלו לוקה משום נבילה, וירד איסור בשר בחלב לגמרי לפי שלא חל. 3. בחלב. 4. מדין בשר בחלב. 5. 'אלא שני הדברים יחד הם איסור בשר בחלב' (רמב"ם שם). 6. ה' מאכלות אסורות ה, טז: כל מאכל שהוא אסור בהנאה, אם נהנה ולא אכל, כגון שמכר או נתן לגוי או לכלבים — אינו לוקה,

18

ומכין אותו מכת מרדות, והדמים מותרים, ככל דבר שאסור באכילה ומותר בהנאה, אף על פי שהוא מותר בהנאה — אסור לעשות בו סחורה ולכון מלאכתו בדברים אסורים, חוץ מן החילב, שהרי נאמר בו "יעשה לכל מלאכה". לפיכך אין עושין סחורה לא בנבילות ולא בטריפות ולא בשקצים ולא ברמשים. 7. הלכות מעילה א, ג: כל המועל בזדון — לוקה, ומשלם מה שפגם מן הקודש בראשו. 8. כלומר האיסור ליהנות מן ההקדש היא אמנם מדין איסור והיתר, אבל יסודו הוא בדיני ממונות של הקדש. לכן אם ניתוסף איסור הוא יחול עליו, כי זהו בעצם ממון חל על איסור, וזה בודאי חל. 9. לאיסור מעילה הקודם, שהוא בעצם איסור בדיני ממונות. 10. פירוש המשניות לכריתות שם: ... בהיותו איסור מוסיף כמו שאמרנו כאן בחילב הקדשים וחייבנו על אכילתו מעילה מחמת שנוסף בו איסור הנאה... אבל היה מקום להקשות ויהיה דומה לחילב הקדשים, אילו אמרנו שהוא אסור בהנאה כדרך שאמרנו בקדשים... על קיצור לשונו של הרמב"ם בדבר ההבדל שבין איסור הנאה רגיל ובין מעילה בקדשים, הוסיף רבינו את ביאורו בדבר ההבדל בין איסור הנאה אשר מקורו בדיני איסור והיתר לעומת איסור הנאה אשר מקורו בדיני ממונות. 11. הלכות איסורי ביאה פרק ז. 12. סימן טז ענף ג. ... והנה לכאורה כוונת דבריו דהקדש אכילה והנאה איסורין חלוקין וכו' וא"כ הוי הנאה הוי כאכילה מיירי שפיר מוסיף, משא"כ בבשר בחלב עיקר האיסור אכילה וכיון שלא חל אכילה גם הנאה לא חל... והנה הלח"מ פרק ט מהל' מאכלות אסורות ה"ו חילק ג"כ באופן זה דשאני הקדש דלוקין על הנאה, משא"כ בבשר בחלב

ומתוך כך הקשה דע"כ א"א לומר דהנאת האכילה נאסרה בו, אך מדברי רש"י ותוס' בסוגיין מבואר דאף אם אין בו בנו"ט יש הנאה באכילתו, דמדברי רש"י מבואר דאין בגידין נותן טעם בשר (עיין בלשונו שחזר על דבריו בזה) ומשמע דבודאי יש בו טעם כל שהוא אלא שלא הוי בכלל נבילה כיון שאין בו טעם חשוב כבשר, וכן משמע בתורה ור"ש שכתבו דאף לחזקיה משמע איסור אכילה דגיד הנשה אף איסור הנאה דלא שייך בו אכילה, וביאור דבריהם נראה דאף למ"ד אין בגידין נותן טעם מ"מ יש הנאה באכילתו או משום דס"ל להתוס' (וכן לרש"י כנ"ל) כשי' הרשב"א (חולין נ"ג) דלכו"ע יש בגידין טעם קלוש אלא שנחלקו אם טעם קלוש זה אוסר או לא, (ועיין נחז"ל מ"י ק' ס"ק ו' ונמטה יומן עס סעיף ז') או משום דגדר הנאת אכילה אינה כלל הנאת טעמה הטוב של המאכל אלא הנאת השביעה ואף בגידין שאין בהם בנו"ט

מ"מ יש בהם הנאת אכילה וע"י אכילתן ירגיש האוכל הרגשת השביעה שהוא גדר הנאת אכילה שנאסר ע"י תורה, ובוזה חידשו התוס' דרך באוכל שיש בו הנאה חשובה דהיינו רוב האוכלין שיש בהם טעם יש מקום לומר דאסרה תורה הנאת האכילה בלבד ולא שאר ההנאות כיון שהיא החשובה מכל ההנאות אבל בגיד הנשה למ"ד שאין בו בנו"ט אף שיש בו הנאה מסויימת כנ"ל מסתבר דלא עדיף הנאה זו משאר כל ההנאות וכל ההנאות הוי בכלל אף לחזקיה ודו"ק בזה, ועכ"פ מבואר בדברי הראשונים דיש אף בג"ה הנאה באכילתה אף אם אין בו בנו"ט וא"כ אף בו שייך לומר דהתורה אסרה הנאת האכילה וכל שאר ההנאות בכלל כנ"ל ולק"מ קושי' רעק"א לשיטת הרמב"ם.

(ועיין מה שהארכתי במנחת אשר לפסחים (ס"י ע"ו) בגדר "הנאת אכילה").

ב

בביאור הנקודה הנפלאה של הרמב"ם

כתב הרמב"ם בפיה"מ בכריתות (פ"ג משנה ד') "ויש במה שנשאנו ונתגנו עכשיו נקודה נפלאה אנו מייעדין עליה לפי שהיא מפתח לענינים אחרים ומוסף על מה שיש בה מדקדוק העיון. וזה שידוע שבשר בחלב אסור בהנאה וחלב דרך בישול מותר בהנאה, לכשיבושל החלב עם החלב למה אינו חל איסור בשר בחלב על איסור חלב

והוא ההיקש שנבילה שהוא איסור מוסיף כמו שאמרנו כאן בחלב הקדשים ונתחייב על אכילתו מעילה לפי שניתוסף בו איסור הנאה. והתשובה על זה שבשר בחלב נאסר בהנאה מפני שאסרו הכתוב לאכילה כמו שהקדמנו שכל איסור האכילה אסור בהנאה עד שיפרט לך הכתוב, ואין שם כתוב שאוסר אכילתו

(19)

וכתב איסור הנאתו, רק שני הענינים יחד הם איסור בשר בחלב ולפיכך כשאנו אומרים אין איסור חל על איסור לא יחול איסור בשר בחלב על איסור נבילה ולא היה אסור בהנאה אבל הוא מותר בהנאה והאוכל ממנו לוקה משום נבילה ואין שם איסור בשר בחלב כל עיקר לפי שלא חל. ולא תהיה הקושיא במקומה עומדת ויהיה כמו חלב הקדשים בשוה אלא אם אמרנו עליו שהוא אסור בהנאה כמו שאנו אומרים בקדשים והאוכל ממנו אינו חייב משום בשר בחלב אז היה ראוי להקשות, ואין הדבר כן אלא אנו אומרים שבשר זה בחלב לא נאסר בהנאה אלא תראה המשנה אמרה בפירוש שבשר בהמה טמאה מותר לבשל בחלב ומותר בהנאה וכבר נתבאר זה במקומו וזכור הענין מפני שהוא מטעה הכל ותקיש עליו בכל הדומה לו ע"כ.

ודבריו נעלמים וטמירים, ומגשים אנו באפילה לא רק להבין פשר דבר בעצם הסברא, אלא גם לדעת מה האור הגדול הגנוז כאן ועל מה מאירים קרני הודו, עד שכתב הנשר הגדול שהיא נקודה נפלאה שהוא מפתח לענינים אחרים, ואכתוב את הנלענ"ד.

הנה פשטות כונתו דעיקר איסור בב"ח איסור אכילה הוא ואיסור ההנאה טפל הוא ומסובב ע"י איסור אכילה, ולפיכך בעינן שקודם יחול איסור אכילה ורק על ידו יחול גם איסור הנאה, וכיון שאיסור אכילה אינו יכול לחול על החלב

משום שאין איסור חל על איסור אי אפשר שיחול גם איסור הנאה, וזה מן הנמנע שאיסור ההנאה שהוא איסור מוסיף יהיה סיבה שיחול נמי איסור אכילה כיון דאין איסור ההנאה אלא טפל ומסובב ע"י איסור האכילה.

וסברא עמוקה זו מושתתת על הנחה כללית בדרכי התלמוד וההגיון דלעולם צריך שתקדם הסיבה למסובב על ידו וכבר הארכתי ביסוד זה במנחת אשר לפסחים (סי' י"ג) ולגיטין (סי' ל"ג) שם ביארתי דמה שמצינו גיטו וידו באין כאחד אינו כלל אלא יוצא מן הכלל, ועוד נתבאר שם טעם הלכה זו דגיטו וידו באין כאחד במה שונה הוא מכלל דיני התורה שבהם בהכרח קודמת הסיבה לתוצאותיה ע"ש.

אמנם תוספת חידוש יש בנקודה הנפלאה כאן דלא רק בסיבה ומסובב שע"י מעשי האדם כגון בקנין וקידושין וכדו' נאמר כלל זה דבעינן שתקדם סיבה למסובב, אלא אף ביסוד דיני התורה ומצוותיה יש סיבה ומסובב ואף בזה בעינן קדימת סיבה לתוצאותיה ואף שלא שייך בזה כלל מוקדם ומאוחר בזמן אלא מוקדם ומאוחר בבח, מ"מ אף בזה צריך שתקדם סיבה למסובב ועיקר לטפל, וזה ביאור כונת הרמב"ם דאיסור האכילה בב"ח סיבה הוא לאיסור הנאה שכאילו מסובב על ידו וטפל לו ובעינן שתקדם איסור אכילה לאיסור ההנאה, ואף שאין כאן קדימת זמן דלא

(20)

שייך כלל קדימה בזמן בסיבה ומסובב
שבעצם דין התורה, אך מ"מ צריך שבכח
תקדם הסיבה לטפל לו וכיון שאיסור
האכילה אינו יכול לחול על החלב אלא

ע"י איסור ההנאה א"א שיחולו שניהם
כאחד וממילא אין איסור חל על איסור.
זה הנראה עומק דברי רבינו הגדול
הרמב"ם בנקודה נפלאה זו.

ג

אך לכאורה סותר הרמב"ם את דברי עצמו
בגדר איסור האכילה והנאה דבב"ח
דבדבריו אלה בפיה"מ מבואר דאיסור
אכילה עיקר הוא ואיס"ה כאילו תלוי בו
וטפל לו, ובספר המצוות הנ"ל הלא ביאר
דדבר אחד הם וכל דרכי ההנאה בכלל
הנאת האכילה הם לענין איסור התורה.
ונראה בזה דלא זו בלבד דאין דבריו
סותרים אלו את אלו אלא משלימים הם
זא"ז ביסוד הדבר. דהנה נראה דבדעת
הרמב"ם יש בזה גדר דק והוא, אילו היו
איסור אכילה והנאה דבר אחד ממש ואין
הנאת האכילה אלא אחד מדרכי ההנאה
בלבד ואין בו יתרון וייחוד כלל, פשוט היה
דאיסור בב"ח איסור מוסיף הוא על איסור
חלב דהלא אסור בהנאה הוא, וכן אילו

איסור אכילה והנאה תרי מילי הן וכהבנת
הרעק"א הנ"ל דאיסור אכילה לחוד
(ומעשה האכילה נאסר) אלא שגזה"כ הוא
וילפינן מנבילה דגם הנאה נאסרה, פשוט
דאיסור ההנאה איסור מוסיף הוא ואיסור
חל על איסור, אך באמת נוקט הרמב"ם דרך
ממוצע והוא, דשרש האיסור, הנאת
האכילה היא משום שהנאה זו עיקרית
וחשובה מכל ההנאות וכל שאר ההנאות
נאסרו משום הנאת אכילה וטפלים לה, ורק
משום כך צריך שתקדם איסור אכילה
לאיסור הנאה, וזה המבואר בלשון הרמב"ם
גם בפיה"מ דאין איסור האכילה ואיסור
ההנאה שני דברים אלא חד הם אף שאיסור
אכילה עיקר, ודו"ק בזה כי הדברים
עמוקים, שמחים ומאירים.

ד

ולפי מסקנת דברינו בדעת הרמב"ם דעיקר
איסור מאכ"א אכילה היא אלא
שנתחדשה הלכה דגם שאר הנאות בכלל,
נראה לבאר את דברי הרמב"ם (פ"ח ממאכלות
אסורות הלכה ט"ז) דאין לוקין על ההנאות אלא
על אכילה בלבד וכבר נתקשו הראשונים

בביאור שיטתו דכיון דקיי"ל כר' אבהו דגם
הנאה בכלל "לא יאכל" למה לא ילקה,
וכבר הארכתיו בדברי המגיד משנה והחינוך
במנחת אשר לפסחים (סי' כ"ו) ושם נתבאר
הקושי הגדול והדוחק הרב שבדרכיהם,
ולענ"ד מקום הניחו בזה לגדור בו.

(2)

ונראה דהרמב"ם הלך בזה לאור כלל גדול שחידש במקומות רבים, דבמצוות התורה יש עיקר המצוה ומה שנכלל בה, ואבאר כונתי במקורות מדברי רבינו, א' בסהמ"צ (מ"ע פ"ט) כתב דמצות אכילת בשר הזבח עיקרה באכילת כהנים את החטאת וכמ"ש חז"ל (פסחים נ"ט) "ואכלו אותם אשר כופר בהם, מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים", ומ"מ אכילת קדשים קלים ותרומה נגררים אחרי המצוה", ב' (נפ"ז מהל' יו"ט הי"ז) כתב לגבי מצות שמחת יו"ט "וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים עליו שנאמר ושמחת בחגך, אעפ"י שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארים בהל' חגיגה, יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו וב"ב וכל אחד כראוי לו", וגם בלאוין מצינו יסוד זה בדברי הרמב"ם, ג' (פ"ז ממלכס ה"ט) כתב "אין קוצצין אילני מאכל וכו' וכל הקוצץ לוקה" ושם (פסלס י') "ולא האילנות בלבד אלא כל המשבר כלים וקורע בגדים והורס בנין וכו' עובר בלא תשחית ואינו לוקה אלא מכת מרדות מדבריהם", ורבים

נתקשו בדבריו דמחד כתב דעובר בלא תשחית ומשמע דהוי מן התורה, ומאידך כתב דאינו לוקה אלא מרדות, ושיטתו מבוארת דאין מלקות אלא על עיקר הלאו ופשטותו ולא על מה שנכלל בו בהיקש המוסר והשכל, ועיין בספר המצוות (ל"ט נ"י) "שהזהירנו מהשחית האילנות וכו' וכן כל הפסד נכנס תחת לאו זה" הרי לן בשיטת הרמב"ם דעיקר המצוה לעולם הוא המפורש בתורה אף שנכלל בה גם כל הדומה לה בסברא, ובלאוין אינו לוקה אלא על עיקר המצוה, והדברים מאירים בפשטותן.

ולד"ד גדולי הדורות שנסתבכו בשיטת הרמב"ם במה שאין לוקין על איסור הנאה, נראה בזה דגם הלך הנשד הגדול בדרכו הסלולה, דעיקר האיסור אכילה היא דמקרא מלא דבר הכתוב לא יאכל, לא תאכלו, אלא שגם שאר דרכי ההנאה נכנסים תחת לאו זה, ולכן אין לוקין אלא על האכילה ולא על שאר דרכי ההנאה, ודו"ק בזה כי הדברים שמחים ומאירים.

מוסיף אסור על הדבר האסור באכילה לפי שהוא כולל את החלב הזה בכלל מה שאסור לאכל, וזה הוא אסור כולל. וידוע שהוא צריך להוסיף על הכזית הזה אוכל אחר להשלימו לככותבת ואחר כך יתחייב משום אוכל ביום הכפורים.

וזכור כללים אלו ושימם נגד עיניך, לפי שלא יצטרפו בפעולה אחת אסורים רבים אלא באחד משלשה כללים אלו או בכולם, והם אסור בת אחת ואסור כולל ואסור מוסיף. והביא ר' מאיר דוגמא לבאר בה אסור בת אחת והוא אם הוציאו בפיו בעת אכילתו הרי זה חייב שתים משום מוציא מרשות לרשות בשבת וכן ביום הכפורים כי אסור שבת ואסור יום הכפורים באין כאחד ואין בזה חולק, אלא שהדבר כמו שאמרו ההוצאה זולת האכילה ואנחנו לא אמרנו אלא היאך יתחייב חטאות הרבה על אכילה אחת.

ויש בדברינו אלה נקודה נפלאה נעיר עליה, לפי שהיא מפתח לענינים אחרים נוסף למה שיש בה מדייק העיון, והיא, מן הידוע שבשר בחלב אסור בהנאה, והחלב דרך משל מותר בהנאה, ואם בשל החלב בחלב מה טעם לא יחול אסור בשר בחלב על אסור חלב, והוא הדין בנבלה, בהיותו אסור מוסיף כמו שאמרנו כאן בחלב הקדשים וחייבנו על אכילתו מעילה מחמת שנוסף בו אסור הנאה, והתשובה לכך שבשר בחלב לא נאסר בהנאה אלא מחמת שאסר הכתוב אכילתו לפי הכלל שבארנו שכל שנאסר באכילה נאסר ליהנות בו עד שיפרוט לך הכתוב, ואין בו פסוק האוסר אכילתו ופסוק האוסר ליהנות בו, אלא שני הדברים יחד הם אסור בשר בחלב, וכיון שאמרנו אין אסור חל על אסור ולפיכך לא יחול אסור בשר בחלב על אסור נבלה הרי לא יאסר בהנאה אלא יאסר מותר בהנאה והאוכלו לוקה משום נבלה, וירד אסור בשר בחלב לגמרי לפי שלא חל, אבל היה מקום להקשות ויהיה דומה לחלב הקדשים אלו אמרנו שהוא אסור בהנאה כדרך שאמרנו בקדשים והאוכלו אינו חייב משום בשר בחלב אז היה מקום להקשות, ואין הדבר כן, אלא אנו אומרים שלא נאסר בשר בחלב זה בהנאה, הלא תראה שבמשנה נאמר שבשר בהמה טמאה מותר לבשל ומותר בהנאה וכבר נתבאר זה במקומו, והבן ענין זה כי הוא מקום טעות, ועליו תדון בכל הדומה לו.

שלחן ערוך יורה דעה פז:ג *

אינו נוהג אלא בבשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, אבל בשר טהורה בחלב טמאה, או בשר טמאה בחלב טהורה, מותרים בבישול ובהנאה. ובשר חיה ועוף, אפילו בחלב טהורה, מותר בבישול, ובהנאה; ואף באכילה אינו אסור, אלא מדרבנן. אבל דגים וחגבים, אין בהם איסור, אפילו מדרבנן. הגה: ונהגו לעשות חלב משקדים ומניחים בה בשר עוף, הואיל ואינו רק מדרבנן. אבל בשר בהמה, יש להניח אצל החלב שקדים, משום מראית העין, כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו לענין דם.

דגול מרבבה יורה דעה פז:ח *

ח (ע"ה) או בשר טמאה בחלב טהורה וכו'. ובשר נבילה וכן חלב אסור לבשל בחלב מן התורה, ולוקה על בישולו. אבל באכילה אין בו איסור בשר בחלב. וכל זה מבואר ברמב"ם פרק ט' מהלכות מאכלות אסורות הלכה ר'. ואמנם אם הוא אסור בהנאה אינו מבואר בדברי הרמב"ם, אבל בפירוש המשניות במסכת כריתות פרק שלישי (משנה ד) במשנה יש אוכל אכילה אחת, מבואר שם בדברי הרמב"ם שאינו אסור בהנאה, ע"ש בנקודה הנפלאה שביאר שם. ואף שלדברי התוספות במסכת חולין דף ק"א ע"א בד"ה איסור כולל, שכתבו שאיסור הנאה לא מקרי איסור מוסיף, אין הכרח לדברי הנקודה הנפלאה, הא מכל מקום לא מצינו להתוספות בפירוש שיחלקו על דינו של הרמב"ם שהיכא שאינו אסור באכילה משום בשר בחלב אינו אסור בהנאה, ולכן הסומך על זה במקום הפסד לא יפסיד: (דגול מרבבה)

דרכי תשובה יורה דעה פז:ל *

זוה"ק (ל') או בשר טמאה. עפ"ה"ם מ"ס מהדומ"ר ומהפרי"ט כדן חלב (בפ"ר) במלך (בפ"ק) ועי' בש"ת שטת יעקב חלק ח' ס' ס' ובש"ת שו"ת אליהו ס' קפ"ט ובש"ת אורי אש חיו"ד ס' ל"ב ובש"ת בית יצחק (מהגאון מלוצ'י) חלק ח' פ"ד ס' ק"ס מ"ס מ"ס נענין זה ועי' ביטעות יעקב בפ"ה סק"ד ששאל ב"ה ש"ס לו מחלל שלשל דם וזמרו החופאים ש"ס לו הקנה שיכשלו לו חלב (בפ"ר) שר מס מלך (בפ"ק) וימשה לזה ונס ירח לו על בית הרע ש"ס ח"ה ק"ה חפ"ה למחלה ועי"ה"ם ב"ה"ם נענין זה ונמה שמלך זוה לדינא ועי' ב"ה ערונת הדיכס בסוף הפתיחה מ"ס זוה בלחך ובמ"ס זוה לדינא ועי' ב"ה אברהם ס' כ"ה וב"ה שאלות לזה כלל י"ה ח"ה ב' מ"ס זוה באר"ה ועי' ב"ה יחידה נסיה"ה סק"ה ש"ה דעיקר לדינא מהפרי"ט להמיר עי"ה:

יבמות לב:

וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן: מעלה אני עליו כאילו עשה ב' ואינו חייב אלא אחת. מאי נפקא מינה? לקברו בין רשעים

ואשר נראה לתרץ בזה דמה דלא חל כלל איסור הנאה דבשר בחלב, דמה שהוכחנו מהגמ' דנקבר בין רשעים גמורים, דאף דאין איסור חל על איסור, דהיינו דוקא לענין עונשין, אבל חלות איסור מכ"מ איכא, שמעתי ממור"ר הגרי"ד שליט"א דאין הכוונה דהאיסור השני חל בשלימות, ורק דהוי פטור לענין עונשין אלא נ"ל, דממאי דפטור מחטאת וממלקות זה גופא מוכיח שאין האיסור השני חל בשלמותו. ולכן נ"ל, דכיון דאינו חל אלא לחצאין, דהוי כאיסור טפל ולפיכך הוא דפטור מעונשין. ולפ"ז הרי י"ל בדעת הרמב"ם, דאף דאיסור האכילה דבב"ח בודאי חל על איסור החלב, מ"מ כיון דאין איסור השני של בב"ח חל בשלמותו, ורק הוי כלאו טפל, לכן אין בכחו לאסור החתיכה בהנאה, דכיון דלדעת הרמב"ם איסור ההנאה הוא בתוצאה מאיסור האכילה, י"ל דזהו דוקא כשאיסור האכילה הוא בתוקפו ובשלמותו, אבל בנד"ד שאיסור האכילה לא חל לגמרי, הך איסור דבב"ח שאינו שלם אין בכחו לגרום אף לאסור בהנאה.

והנה אי נימא דשפיר איכא חלות איסור דבב"ח אלא דאינו איסור שלם אז מוכן שפיר מאי דלהרמב"ם אף שאינו חייב על האכילה, מ"מ חייב על הבישול, כיון שע"י בישול זה הרי נוצר חפצא של בשר בחלב [אף דאינו לוקה על אכילתו ואינו אסור בהאנה]. אבל אי נימא דאין כאן חלות איסור דבשר בחלב כלל, [ומה דנקבר בין רשעים גמורים צ"ל דאף אין כאן חלות איסור אבל מ"מ מאחר דיש כאן עכ"פ המחייב להאיסור השני אף שלמעשה אינו חל משום דאין אחע"א, גם זה מספיק להחשיבו כרשע גמור לענין קבורה]. א"כ צ"ע למה חייב משום איסור בישול, כיון שע"י בישול לא נוצר כאן חפצא של בב"ח. וע"כ צ"ל דאיסור בישול לחוד ואיסור אכילה לחוד ועוברים איסור בישול אפי' במקום שאינו נהפך לחתיכה דאיסורא דבב"ח.

שתיים על אכילתו, אחת משום נכילה ואחת משום בשר, דז"א שהרי האיסור הנאה דבשר בחלב הוא תוצאה מהאיסור אכילה. וכיון שהאיסור אכילה דבב"ח אינו יכול לחול, דאין איסור חל על איסור, אז אף האיסור הנאה ג"כ, דהוי דררא דהאיסור אכילה, ג"כ אינו חל ולכן לא חשיב איסור מוסיף, כיון שהאיסור ההנאה אינו יכול לחול בפ"ע, אלא אם כן חל תחילה האיסור אכילה שהרי אין בב"ח איסור בהנאה בתורת אי' בפ"ע, שהרי להרמב"ם אין לוקין על איסור הנאה, דתמיד הוי טפל להאיסור אכילה, דהתורה אסרה האכילה, ובכלל זה גם הנאה, ואין מלקות לעולם לאיסור טפל ולפיכך אם אי' אכילה לא חל אין מקום להאיסור הנאה שיחול. משא"כ באיסור הקדש דשפיר חל על איסור חלב, דכהקדש איסור ההנאה חל בתורת עצמו, ואינו כתוצאה מאיסור האכילה, ומה"ט לוקין על אי' הנאה דמעילה דאינו איסור טפל, וממילא חשיב כאיסור מוסיף, דנתוסף כאן איסור הנאה על גבי איסור האכילה שהיה שמה בתחילה. אבל בשאר איסורי הנאה (כגון בב"ח) שאיסור האכילה לא חל, אף איסור ההנאה ג"כ אינו חל [כן שמעתי ממור"ר מרן הגרי"ד סולוביצקי שליט"א בביאור דברי הרמב"ם].

והנה כל דברי הרמב"ם שמה הם לבאר מדוע אינו לוקה אכילה ב' פעמים, אחת משום נכילה ואחת משום בב"ח, שיחשב כאיסור מוסיף, שיחול האי' השני של בב"ח על האי' הראשון של נכילה. וכתב הרמב"ם דכיון דהאיסור אכילה לא חל גם האיסור הנאה אינו חל. ויש לתמוה עליו, שהרי בגמ' יבמות (דף לג:) מבואר דאף דאין איסור חל על איסור, מ"מ נקבר הוא בין רשעים גמורים. דהיינו דאף דאינו נענש על האיסור השני, מ"מ חשיב הוא רשע יותר חמור ונ"מ בזה לענין קבורה, דאין קוברין צדיק אצל רשע, ואין קוברין רשע שעבר רק אחדא איסורא אצל רשע חמור. ועין בפתיחת הפמ"ג להל' בשר בחלב שהקשה כן.

לאיסור האכילה, ואינם איסורים נפרדים דלא תליין אהדדי.

והנה להרמב"ם בנקודה הנפלאה, דאם בישראל נבילה בחלב אינו נאסר באנאה, צ"ע, דאף דאין האיסור ב"ח חל על נבילה, (דאין אי' חל על איסור), למה לא יחול אי' בב"ח על החלב המותר לאסור בין באכילה ובין בהנאה, וממילא יאסרנו אף להבשר בהנאה מכח דין טעם כעיקר, וצ"ל דכיון דהבשר אינו נאסר מטעם בב"ח אף החלב ג"כ אינו נאסר, דא"א שיהא איסור בב"ח על חלק האחד מבלי שיחול אף על החלק השני נדהיינו על החלב ולא על הבשר, ואפי' אי נימא דבשר בחלב הוי איסור מחמת עצמו ולא איסור כלוע, מ"מ בשעת יצירת הבב"ח בעינן ששניהם יהיו נאסרים ופשוט. ועיין בזה בשו"ת חת"ס (חיו"ד סי' צ"ב) וכן עיין בחזו"א (יו"ד סי' כ"ב).

ועיין ברע"א (בחידושי למס' ביצה במערכת ז) דמה דכבישול תרבא בחלב לא נאסר החלב באי' בב"ח, וגם לא חל איסור בב"ח ככולל על הבשר, משום דאין האיסור בב"ח חל על החלב משום דהחלב הי' אסור מקודם מכח טעם איסור התרבא שבו. וזה באמת חידוש גדול, דלכאורה כיון דבשאר איסורים קיי"ל דחתיכה נעשית נבילה אינו אלא מדרבנן, הרי נמצא שהחלב בעצמו לא נאסר באמת. ואפי' לדעת הסוברים דחתיכה נעשית נבילה בשאר איסורים ג"כ הוי דאורייתא, שמעתי בזה ממור"ר מרן הגרי"ד שליט"א, שאין זה משום דהיתר נתהפך להיות איסור, אלא רק דהוי דין הנאמר בחשבון שיעור הששים דבכדי לבטל האיסור בעינן שהיא בה היתר שיעור כ"כ גדול עד בכדי שיכול לכלל גם את האיסור וגם את החתיכה שהחזיקה אותו והעברתו לכאן, ואשר מה"ט הוא דס"ל להראב"ד בלח בלח דלא אמרינן ב"ח חנ"ג בשאר איסורים, משום דא"א לקרות להלח של היתר החתיכה

והנה עיין ברבינו גרשום על הגמ' (תולין קח). שכתב וז"ל והכא במאי עסקינן בבא מיורה גדולה של בשר בחלב מבושל ולקח חצי זית מאותו בשר וחצי זית מאותו חלב, וחזר וכישלן פעם אחרת, אבישול לא לקי דכבר מבושל, אאכילה לקי שאכל כזית איסור, עכ"ל. הרי דסובר דאף לגבי בב"ח אמרינן דאין בישול אחר בישול. והנה ממור"ר מרן שליט"א שמעתי לבאר דאין זה משום דינא דאין בישול אחר בישול לגבי שבת לענין בב"ח לא יתחייב, דהגדרת אי' בישול לגבי בב"ח הוא דע"י בישולו נוצר ונתהוה החפצא דבב"ח, וכאן כיון שכבר נוצר האי' ע"י בישולו הראשון אינו חייב עבור מעשה הבישול בלבד. ולפמ"ש"כ לעיל מן ההכרח יהיה לומר דלהרמב"ם איסור הבישול הוא משום מעשה הבישול בלבד.

ועיין חי' רע"א (יו"ד ריש סי' פ"ז) שכתב, דאם בישל בשר נכבש בחלב חייב משום איסור בישול ומשמע קצת דאם כבר נתבשלו הבשר והחלב יחד, לא היה חייב. אלא דעיין שם ברמ"א (בסעי' ו') שכ' שאסור לחתות האש תחת קדירה של עובד כוכבים לפי שהם מבשלים בהם פעמים חלב ופעמים בשר, והמתחה בהם בא לידי איסור בישול בב"ח עכ"ל. ומשמע דחייב משום בישול בב"ח אף שהבב"ח שבקדירה כבר נתבשלו יחד. אלא דיל"פ בכוונת הרמ"א דלא ר"ל שיש כעת בב"ח בקדירה, אלא דיש בשר (או חלב), וע"י שיבשל בקדירה של חלב (או של בשר) יבוא לידי בב"ח.

והנה עיין בתרגום אונקלוס שחירגם בכל ג' פעמים את הפסוק לא תבשל גדי בחלב אמו, לא תיכלון. דהיינו דמדובר על האיסור אכילה. וצ"ע שהרי לכה"פ פעם אחת בודאי מדובר על איסור הבישול. ויהי' איך שיהי' עכ"פ חזינן לכאורה מדברי אונקלוס דאיסור הבישול שייך

25

שהחזיקה והובילה את האיסור לכאן דאפי' בלי התערובת של ההיתר הלח היה האיסור הלח יכול להתערב בתערובת דהשתא באותו האופן שהתערב כעת ולא דמי לבליעת איסור שנבלעה בכעין של היתר (בין בלח בין יבש) או ללח של אי' שנבלע ביבש של היתר, דכל החתיכה הזאת החזיקה והובילה את טעם האיסור של התערובת דהשתא.

ועיין בחידושי רע"א (י"ד סי' פ"ז ע"ד הש"ך סק"ד) שנסתפק בחלב טריפה, כיון דטריפה אינו מוליד, אי נחשב לחלב אם שיאסור באי' בב"ח מדאורייתא. והנה חלב טריפה אסורה הוא מדאורייתא משום יוצא מן האיסור, וא"כ לדעת הרמב"ם היה לנו לומר שלא יהיה גאסר משום בב"ח כיון שהאיסור בב"ח אינו חל על האיסור יוצא. ובע"כ צ"ל דרע"א לא פוסק כדעת הרמב"ם הנ"ל. אלא דעדיין יש מקום לבעל דין לחלוק ולומר דספקא של רע"א לא קאי לענין אכילה והנאה, אלא דוקא קאי אאיסור בישול לבד.

והנה עיין בפמ"ג שהביא מהרשב"א בתה"ב (דף פ"ה) וכן מהרא"ה דכתבו להדיא דבישל תרבא בחלב אסור בהנאה וכן הביא מהרבה אחרונים דסברו דאסור הוא בהנאה, ודלא כפסק הרמב"ם. ועיין בשו"ת חת"ס

חיו"ד תשובה צ"ב שכתב וז"ל והגאון בדגול מרבבה ריש סי' פ"ז כתב דהמיקל כרמב"ם לא הפסיד כיון שאין התוס' חולקין להדיא לאסור בהנאה ובודאי המורה ובא כהגאון וז"ל אין מזחיחין אותו אבל אי קמא דידי אתא אני אוסר כהגאון פני יונה הנ"ל וכן משמע בהרבה מן גדולי אחרונים דתרבא בחלב אסור בהנאה לתוס' ויפה נתעורר מעלתו במה שראה בפ"מ בשם רשב"א דתרבא בחלב נעשה נכילה מה"ת ככל בב"ה וכן הוא ברשב"א והרא"ה להדיא, וכן ראוי להורות, עכ"ל.

והנה הדגול מרבבה כתב דכיון דבתוס' אינו מבואר להדיא דחולק על הרמב"ם הסומך על הרמב"ם לא הפסיד, והנה כיון דהרשב"א והרא"ה כתבו להדיא, דלא כהרמב"ם הרי אפשר דאף הדגול מרבבה היה מודה דאין להקל נגד שיטת הרשב"א והרא"ה.

ובזמננו מצוי מאד שמאכל הכלבים הנמכר בחניות הוא בשר נכילה מבושל בחלב וכיון דלהפמ"ג וחת"ס וכן הוא שיטת הרשב"א והראב"ד קשה להקל כדעת הדגול מרבבה ובפרט שאף הדגול מרבבה כתב רק דמקום הפסד לא הפסיד אבל להתיר לכתחילה בהנאה אף הדגול מרבבה לא היה מקיל.

סימן יז

תערובת חמץ במשהו

שיש לו מתירין חמור מטבל שהרי אפשר לתקנו ואע"פ כן שלא במינו בנותן טעם כמו שביארנו. ואל תתמה על חמץ בפסח שהתורה אמרה כל מחמצת לא תאכלו לפיכך החמירו בו כמו שביארנו עכ"ל.

הרי דהרמב"ם כתב דמה דחמץ אסור במשהו בפסח הוא משום דחשיב כדבר שיש לו

רמב"ם פט"ו מהל' מאכלות אסורות ה"ט וז"ל חמץ בפסח אע"פ שהוא מאיסורי תורה אינו בכללות אלו, לפי שאין התערובת אסורה לעולם שהרי לאחר הפסח תהיה כל התערובת מותרת כמו שביארנו. לפיכך אוסר בכל שהוא בין במינו בין שלא במינו, [וכהל' י"ב] יראה לי שאפילו דבר שיש לו מתירין אם נתערב בשאינו מינו ולא נתן טעם מותר, לא יהיה זה

(26)